HVNC · LIBRVM

Reeve

AB · ETONA · DISCEDENTI

BONA · OMNIA · ET · FAVSTA

OMINATVS

D · D

E · C · HAWTREY

MAGISTER · INFORMATOR

A · D · M · DCCC · XL · I

DECII JUNII JUVENALIS AQUINATIS

SATIRÆ DECEM ET SEX

AULI PERSII FLACCI

SATIRÆ SEX

DECII JUNII JUVENALIS

AQUINATIS SATIRÆ

DECEM ET SEX

AULI PERSII FLACCI

SATIRÆ SEX

LONDINI

cIↄ Iↄccc XLV

DECII JUNII JUVENALIS AQUINATIS SATIRÆ.

SATIRA PRIMA.

SEmper ego auditor tantum? numquamne repo-
Vexatus toties rauci Theſeide Codri? [nam,
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem conſumſerit ingens
Telephus? aut ſummi plena jam margine libri 5
Scriptus, et in tergo, nec dum finitus Oreſtes?
Nota magis nulli domus eſt ſua, quam mihi lucus
Martis, et Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Æacus, unde alius furtivæ devehat aurum 10
Pelliculæ, quantas jaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani, convulſaque marmora clamant
Semper, et aſſiduo ruptæ lectore columnæ.
Exſpectes eadem a ſummo minimoque poeta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, et nos 15
Conſilium dedimus Sullæ, privatus ut altum

Dormiret. Stulta eſt clementia, quum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus, 20
Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.
Quum tener uxorem ducat ſpado, Mævia Tuſcum
Figat aprum, et nuda teneat venabula mamma;
Patricios omnes opibus quum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat; 25
Quum pars Niliacæ plebis, quum verna Canopi
Criſpinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat majoris pondera gemmæ;
Difficile eſt Satiram non ſcribere. Nam quis iniquæ 30
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe,
Cauſidici nova quum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo;—poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa, 34
Quod ſupereſt, quem Maſſa timet, quem munere palpat
Carus, et a trepido Thymele ſubmiſſa Latino?
Quum te ſubmoveant, qui teſtamenta merentur
Noctibus, in cœlum quos evehit optima ſummi
Nunc via proceſſus, vetulæ veſica beatæ?
Unciolam Proculeius habet, ſed Gillo deuncem: 40
Partes quiſque ſuas ad menſuram inguinis hæres.
Accipiat ſane mercedem ſanguinis, et ſic

Palleat, ut nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quanta ſiccum jecur ardeat ira, 45
Quum populum gregibus comitum premit hic ſpoliator
Pupilli proſtantis? et hic damnatus inani
Judicio (quid enim ſalvis infamia numis?)
Exſul ab octava Marius bibit, et fruitur Dis
Iratis; at tu victrix provincia ploras? 50
Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? ſed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percuſſum puero, fabrumque volantem?
Quum leno accipiat mœchi bona, ſi capiendi 55
Jus nullum uxori, doctus ſpectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilanti ſtertere naſo;
Quum fas eſſe putet curam ſperare cohortis,
Qui bona donavit præſepibus, et caret omni
Majorum cenſu, dum pervolat axe citato 60
Flaminiam: (puer Automedon nam lora tenebat,
Ipſe lacernatæ quum ſe jactaret amicæ,)
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio? quum jam ſexta cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nuda pæne cathedra, 65
Et multum referens de Mæcenate ſupino
Signator falſo, qui ſe lautum, atque beatum
Exiguis tabulis et gemma fecerat uda?

Occurrit matrona potens, quæ, molle Calenum
Porrectura, viro miſcet ſitiente rubetam, 70
Inſtituitque rudes melior Locuſta propinquas
Per famam et populum nigros efferre maritos.
  Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis eſſe aliquis: probitas laudatur et alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, menſas, 75
Argentum vetus, et ſtantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avaræ,
Quem ſponſæ turpes et pretextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio verſum,
Qualemcumque poteſt, quales ego, vel Cluvienus. 80
  Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus æquor,
Navigio montem adſcendit ſorteſque popoſcit,
Paulatimque anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas: 84
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, diſcurſus, noſtri eſt farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit ſinus? alea quando
Hos animos? Neque enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca. 90
Prœlia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero! Simplexne furor ſeſtertia centum
Perdere, et horrenti tunicam non reddere ſervo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula ſeptem

Secreto cœnavit avus? Nunc ſportula primo 95
Limine parva ſedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inſpicit, et trepidat, ne
Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies. Jubet a præcone vocari
Ipsos Trojugenas: nam vexant limen et ipſi 100
Nobiſcum. Da Prætori, da deinde Tribuno:
Sed libertinus prior eſt. Prior, inquit, ego adſum.
Cur timeam, dubitemve locum defendere, quamvis
Natus ad Euphraten, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint, licet ipſe negem? Sed quinque tabernæ
Quadringenta parant. Quid confert purpura major
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Corvinus oves? Ego poſſideo plus
Pallante et Licinis. Exſpectent ergo tribuni:
Vincant divitiæ: ſacro nec cedat honori, 110
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis;
Quandoquidem inter nos ſanctiſſima Divitiarum
Majeſtas: etſi funeſta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas numorum ereximus aras,
Ut colitur Pax atque Fides, Victoria, Virtus, 115
Quæque ſalutato crepitat Concordia nido.

Sed quum ſummus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat;
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc eſt,
Et panis fumuſque domi? Denſiſſima centum 120

Quadrantes lectica petit, ſequiturque maritum
Languida vel prægnans, et circumducitur uxor.
Hic petit abſenti, nota jam callidus arte,
Oſtendens vacuam et clauſam pro conjuge ſellam.
Galla mea eſt, inquit. Citius dimitte. Moraris? 125
Profer, Galla, caput. Noli vexare, quieſcit.
 Ipſe dies pulchro diſtinguitur ordine rerum:
Sportula, deinde forum jurisque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas auſus habere
Neſcio quis titulos Ægyptius atque Arabarches, 130
Cujus ad effigiem non tantum meiere fas eſt.
Veſtibulis abeunt veteres laſſique clientes,
Votaque deponunt, quamquam longiſſima cœnæ
Spes homini. Caules miſeris atque ignis emendus.
Optima ſilvarum interea pelagique vorabit 135
Rex horum, vacuiſque toris tantum ipſe jacebit.
Nam de tot pulchris, et latis orbibus, et tam
Antiquis, una comedunt patrimonia menſa.
Nullus jam paraſitus erit! Sed quis ferat iſtas
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos 140
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Pœna tamen præſens, quum tu deponis amictus
Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc ſubitæ mortes atque inteſtata ſenectus.
It nova, nec triſtis per cunctas fabula cœnas: 145
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

Nil erit ulterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas: eadem cupient facientque minores.
Omne in præcipiti vitium ſtetit. Utere velis;
Totos pande ſinus. Dicas hic forſitan, unde 150
Ingenium par materiæ? unde illa priorum
Scribendi, quodcumque animo flagrante liberet,
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoſcat Mucius, an non?
Pone Tigellinum: tæda lucebit in illa, 155
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum media ſulcum diducet arena.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Penſilibus plumis, atque illinc deſpiciat nos?
Quum veniet contra, digito compeſce labellum: 160
Accuſator erit, qui verbum dixerit, hic eſt.
Securus licet Ænean Rutulumque ferocem
Committas: nulli gravis eſt percuſſus Achilles,
Aut multum quæſitus Hylas urnamque ſequutus.
Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens 165
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt
Criminibus, tacita ſudant præcordia culpa.
Inde iræ et lacrumæ. Tecum prius ergo voluta
Hæc animo ante tubas: galeatum ſero duelli
Pœnitet. Experiar, quid concedatur in illos, 170
Quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.

SATIRA II.

ULtra Sauromatas fugere hinc libet et glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios ſimulant, et Bacchanalia vivunt.
Indocti primum; quamquam plena omnia gypſo
Chryſippi invenias. Nam perfectiſſimus horum eſt, 5
Si quis Ariſtotelem ſimilem vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum ſervare Cleanthas.
Fronti nulla fides. Quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcœnis? Caſtigas turpia, quum ſis
Inter Socraticos notiſſima foſſa cinædos. 10
Hiſpida membra quidem et duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum: ſed podice lævi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.
Rarus ſermo illis et magna lubido tacendi,
Atque ſupercilio brevior coma. Verius ergo, 15
Et magis ingenue Peribomius. Hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum inceſſuque fatetur.
Horum ſimplicitas miſerabilis; his furor ipſe
Dat veniam: ſed pejores, qui talia verbis
Herculis invadunt, et de virtute loquuti 20

Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
Infamis Varillus ait. Quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat et mare cœlo, 25
Si fur diſpliceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Sullæ ſi dicant diſcipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras 30
Omnibus, atque ipſis Veneri Martique timendas,
Quum tot abortivis fecundam Julia vulvam
Solveret, et patruo ſimiles effunderet offas?
Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, et caſtigata remordent? 35
Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
Clamantem toties: Ubi nunc lex Julia? dormis?
Ad quem ſubridens: Felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt! Habeat jam Roma pudorem!
Tertius e cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde 40
Hæc emis, hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monſtrare tabernæ.
Quod ſi vexantur leges ac jura, citari
Ante omnes debet Scatinia. Reſpice primum,
Et ſcrutare viros: faciunt hi plura; ſed illos 45
Defendit numerus junctæque umbone phalanges.

Magna inter molles concordia. Non erit ullum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu.
Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
Hiſpo ſubit juvenes, et morbo pallet utroque. 50
Numquid nos agimus cauſas? civilia jura
Novimus? aut ullo ſtrepitu fora veſtra movemus?
Luctantur paucæ? comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathiſque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem ſtamine fuſum 55
Penelope melius, levius torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt, cur ſolo tabulas impleverit Hiſter
Liberto, dederit vivus cur multa puellæ.
Dives erit, magno quæ dormit tertia lecto. 60
Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur.
Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.
Fugerunt trepidi vera ac manifeſta canentem
Stoicidæ. Quid enim falſi Laronia? Sed quid 65
Non facient alii, quum tu multicia ſumas,
Cretice, et hanc veſtem populo mirante perores
In Proculas et Pollitas? Eſt mœcha Fabulla:
Damnetur, ſi vis, etiam Carſinia. Talem
Non ſumet damnata togam. Sed Julius ardet; 70
Æſtuo. Nudus agas! minus eſt inſania turpis.
En habitum, quo te leges ac jura ferentem

SATIRA II.

Vulneribus crudis populus modo victor, et illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid non proclames, in corpore judicis ista 75
Si videas? Quæro, an deceant multicia testem?
Acer et indomitus libertatisque magister,
Cretice, perluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit et porrigine porci, 80
Uvaque conspecta livorem ducit ab uva.

Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
Nemo repente fuit turpissimus. Accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, et toto posuere monilia collo, 85
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ
Et magno cratere Deam, sed more sinistro
Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ!
Clamatur: nullo gemit hic tibicina cornu. 90
Talia secreta coluerunt Orgia tæda
Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotytto.
Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo, 95
Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Cærulea indutus scutulata aut galbana rasa
Et per Junonem domini jurante ministro.

Ille tenet ſpeculum, pathici geſtamen Othonis,
Actoris Aurunci ſpolium, quo ſe ille videbat 100
Armatum, quum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus atque recenti
Hiſtoria, ſpeculum civilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi ducis eſt, occidere Galbam
Et curare cutem; ſummi conſtantia civis, 105
Bebriaci in campo ſpolium affectare Palatî
Et preſſum in faciem digitis extendere panem:
Quod nec in Aſſyrio pharetratra Semiramis orbe,
Mœſta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor, aut reverentia menſæ. 110
Hic turpis Cybeles et fracta voce loquendi
Libertas, et crine ſenex phanaticus albo
Sacrorum antiſtes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducenduſque magiſter.
Quid tamen exſpectant, Phrygio quos tempus erat jam
More ſupervacuam cultris abrumpere carnem? 116
Quadringenta dedit Gracchus ſeſtertia dotem
Cornicini, ſive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ: dictum Feliciter! ingens
Cœna ſedet: gremio jacuit nova nupta mariti. 120
O proceres, cenſore opus eſt, an haruſpice nobis?
Scilicet horreres, majoraque monſtra putares,
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum?
Segmenta et longos habitus et flammea ſumit,

Arcano qui ſacra ferens nutantia loro 125
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
Unde nefas tantum Latiis paſtoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir:
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas, 130
Nec quereris patri? Vade ergo, et cede ſeveri
Jugeribus campi, quem negligis! Officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſa officii? Quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere; fient, 135
Fient iſta palam, cupient et in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere et partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora juris
Natura indulget. Steriles moriuntur, et illis 140
Turgida non prodeſt condita pyxide Lyde,
Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.
Vicit et hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtravitque fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, et Marcellis, 145
Et Catulis, Paullique minoribus, et Fabiis, et
Omnibus ad podium ſpectantibus. His licet ipſum
Admoveas, cujus tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquid Manes, et ſubterranea regna,
Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras, 150

Atque una tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta: Curius quid ſentit et ambo
Scipiadæ? quid Fabricius maneſque Camilli?
Quid Cremeræ legio et Cannis conſumpta juventus,
Tot bellorum animæ, quoties hinc talis ad illos 156
Umbra venit? Cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulfura cum tædis, et ſi foret humida laurus.
Illuc, heu! miſeri traducimur. Arma quidem ultra
Litora Juvernæ promovimus, et modo captas 160
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos:
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus. Et tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe Tribuno. 165
Adſpice, quid faciant commercia! venerat obſes.
Hic fiunt homines. Nam ſi mora longior Urbem
Indulſit pueris, non umquam deerit amator:
Mittentur bracæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores. 170

SATIRA III.

QUamvis digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen, vacuis quod ſedem figere Cumis
Deſtinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Janua Baiarum eſt, et gratum litus amœni
Seceſſus. Ego vel Prochytam præpono Suburæ. 5
Nam quid tam miſerum, tam ſolum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſævæ
Urbis, et Auguſto recitantes menſe poetas?
Sed dum tota domus rheda componitur una, 10
Subſtitit ad veteres arcus madidamque Capenam;
Hic, ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus et delubra locantur
Judæis, quorum cophinus fœnumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt 15
Arbor, et ejectis mendicat ſilva Camenis.
In vallem Egeriæ deſcendimus et ſpeluncas
Diſſimiles veris. Quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ, viridi ſi margine cluderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum? 20

Hic tunc Umbricius, Quando artibus, inquit, honeſtis
Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here quam fuit, atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Dædalus exuit alas, 25
Dum nova canities, dum prima et recta ſenectus,
Dum ſupereſt Lacheſi, quod torqueat, et pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.
Cedamus patria: vivant Artorius iſtic
Et Catulus: maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Quîs facile eſt ædem conducere, flumina, portus, 31
Siccandam eluviem, portandum ad buſta cadaver,
Et præbere caput domina venale ſub haſta.
Quondam hi cornicines, et municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ, 35
Munera nunc edunt, et verſo pollice vulgi
Quem libet occidunt populariter: inde reverſi
Conducunt foricas. Et cur non omnia? quum ſint,
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari. 40
Quid Romæ faciam? mentiri neſcio: librum,
Si malus eſt, nequeo laudare et poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera numquam
Inſpexi. Ferre ad nuptam, quæ mittit adulter, 45
Quæ mandat, norint alii. Me nemo miniſtro

SATIRA III.

Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tamquam
Mancus, et exſtinctæ corpus non utile dextræ.
Quis nunc diligitur, niſi conſcius, et cui fervens
Æſtuat occultis animus ſemperque tacendis? 50
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet umquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest. Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Ut ſomno careas, ponendaque præmia ſumas 56
Triſtis, et a magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc divitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre, Quirites, 60
Græcam urbem; quamvis quota portio fæcis Achæi?
Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, et ad Circum juſſas proſtare puellas. 65
Ite, quibus grata eſt picta lupa barbara mitra.
Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis, 70
Eſquilias dictumque petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum dominique futuri.

Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promptus, et Iſæo torrentior. Ede, quid illum
Eſſe putes? quem vis hominem ſecum attulit ad nos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes, 76
Augur, ſchœnobates, medicus, magus: omnia novit.
Græculus eſuriens in cœlum, juſſeris, ibit. [Thrax,
Ad ſummam, non Maurus erat, neque Sarmata, nec
Qui ſumſit pennas, mediis ſed natus Athenis. 80
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit? fultuſque toro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna et cottana vento?
Uſque adeo nihil eſt, quod noſtra infantia cœlum
Hauſit Aventinum bacca nutrita Sabina? 85
Quid, quod adulandi gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec 90
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet et nobis laudare: ſed illis
Creditur. An melior, quum Thaida ſuſtinet, aut quum
Uxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur, 95
Non perſona loqui: vacua et plana omnia dicas
Infra ventriculum, et tenui diſtantia rima.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda eſt. Rides? meliore cachinno 100
Concutitur: flet, ſi lacrumas conſpexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromidem: ſi dixeris, æſtuo, ſudat.
Non ſumus ergo pares: melior, qui ſemper et omni
Nocte dieque poteſt alienum ſumere vultum, 105
A facie jactare manus, laudare paratus,
Si bene ructavit, ſi rectum minxit amicus,
Si trulla inverſo crepitum dedit aurea fundo.
Præterea ſanctum nihil eſt, et ab inguine tutum;
Non matrona laris, non filia virgo, neque ipſe 110
Sponſus levis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum ſi nihil eſt, aviam reſupinat amici.
Scire volunt ſecreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, tranſi
Gymnaſia, atque audi facinus majoris abollæ. 115
Stoicus occidit Baream, delator amicum,
Diſcipulumque ſenex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt pinna caballi.
Non eſt Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimarcus, 120
Qui gentis vitio numquam partitur amicum,
Solus habet. Nam quum facilem ſtillavit in aurem
Exiguum de naturæ patriæque veneno,
Limine ſubmoveor: perierunt tempora longi

Servitii. Nuſquam minor eſt jactura clientis. 125
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hic meritum, ſi curet nocte togatus
Currere, quum Prætor lictorem impellat, et ire
Præcipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam et Modiam collega ſalutet? 130
Divitis hic ſervi cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catienæ,
Ut ſemel atque iterum ſuper illam palpitet: at tu,
Quum tibi veſtiti facies ſcorti placet, hæres, 135
Et dubitas alta Chionen deducere ſella.
Da teſtem Romæ tam ſanctum, quam fuit hoſpes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam:
Protenus ad cenſum, de moribus ultima fiet 140
Quæſtio. Quot paſcit ſervos? quot poſſidet agri
Jugera? quam multa magnaque paropſide cœnat?
Quantum quiſque ſua numorum ſervat in arca,
Tantum habet et fidei. Jures licet et Samothracum
Et noſtrorum aras; contemnere fulmina pauper 145
Creditur atque Deos, Dis ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam præbet cauſaſque jocorum
Omnibus hic idem, ſi fœda et ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, et rupta calceus alter
Pelle patet; vel ſi conſuto vulnere craſſum, 150

Atque recens linum oſtendit non una cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor eſt, et de pulvino ſurgat equeſtri,
Cujus res legi non ſufficit, et ſedeant hic 155
Lenonum pueri quocumque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juveneſque laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit cenſu minor, atque puellæ 160
Sarcinulis impar? quis pauper ſcribitur heres?
Quando in conſilio eſt Ædilibus? Agmine facto
Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi; ſed Romæ durior illis 165
Conatus: magno hoſpitium miſerabile, magno
Servorum ventres, et frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Tranſlatus ſubito ad Marſos menſamque Sabellam;
Contentuſque illic veneto, duroque cucullo. 170
Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit, niſi mortuus. Ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſi quando theatro
Majeſtas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, quum perſonæ pallentis hiatum 175
In gremio matris formidat ruſticus infans:

Æquales habitus illic, ſimileſque videbis
Orcheſtram et populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitus nitor: hic aliquid plus, 180
Quam ſatis eſt, interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt. Hic vivimus ambitioſa
Paupertate omnes. Quid te moror? Omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Coſſum aliquando ſalutes?
Ut te reſpiciat clauſo Veiento labello? 185
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
Plena domus libis venalibus. Accipe, et iſtud
Fermentum tibi habe: præſtare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia ſervis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneſte ruinam, 190
Aut poſitis nemoroſa inter juga Volſiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui. Nam ſic labentibus obſtat
Villicus, et veteris rimæ contexit hiatum, 195
Securos pendente jubet dormire ruina.
Vivendum eſt illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus. Jam poſcit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon: tabulata tibi jam tertia fumant:
Tu neſcis. Nam ſi gradibus trepidatur ab imis, 200
Ultimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluvia, molles ubi reddunt ova columbæ.

SATIRA III.

Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex,
Ornamentum abaci; nec non et parvulus infra
Cantharus, et recubans sub eodem marmore Chiron;
Jamque vetus Græcos servabat cista libellos, 206
Et divina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus. Quis enim negat? et tamen illud
Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudum, et frusta rogantem
Nemo cibo, nemo hospitio tectoque juvabit. 211
Si magna Asturici cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc, et jam accurrit, qui marmora donet, 215
Conferat impensas. Hic nuda et candida signa,
Hic aliquid præclarum Euphranoris et Polycleti,
Hic Asianorum vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam,
Hic modium argenti. Meliora ac plura reponit 220
Persicus orborum lautissimus, et merito jam
Suspectus, tamquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes avelli Circensibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Frusinone paratur,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum. 225
Hortulus hic, puteusque brevis, nec reste movendus,
In tenues plantas facili diffunditur haustu.
Vive bidentis amans, et culti villicus horti;

Unde epulum poſſis centum dare Pythagoreis.
Eſt aliquid, quocumque loco, quocumque receſſu, 230
Unius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
  Plurimus hic æger moritur vigilando: ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, et hærens
Ardenti ſtomacho. Nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt? Magnis opibus dormitur in Urbe: 235
Inde caput morbi. Rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, et ſtantis convicia mandræ
Eripient ſomnum Druſo vituliſque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives, et ingenti curret ſuper ora Liburno, 240
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus;
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui ſequitur. Ferit hic cubito, ferit aſſere duro 245
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
  Nonne vides, quanto celebretur ſportula fumo?
Centum convivæ: ſequitur ſua quemque culina. 250
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, et curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ: modo longa coruſcat

Sarraco veniente abies, atque altera pinum 255
Plauſtra vehunt, nutant altæ, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, et everſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver 260
More animæ. Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, et bucca foculum excitat, et ſonat unctis
Striglibus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Jam ſedet in ripa, tetrumque novicius horret 265
Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet, quem porrigat, ore trientem.
Reſpice nunc alia ac diverſa pericula noctis:
Quod ſpatium tectis ſublimibus, unde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa et curta feneſtris 270
Vaſa cadunt; quanto percuſſum pondere ſignent
Et lædant ſilicem. Poſſis ignavus haberi,
Et ſubiti caſus improvidus, ad cœnam ſi
Inteſtatus eas. Adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ. 275
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Ut ſint contentæ patulas defundere pelves.
Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus. 280

Ergo non aliter poterit dormire? Quibuſdam
Somnum rixa facit: ſed quamvis improbus annis
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, et comitum longiſſimus ordo;
Multum præterea flammarum, atque ænea lampas. 285
Me, quem luna ſolet deducere, vel breve lumen
Candelæ, cujus diſpenſo et tempero filum,
Contemnit. Miſeræ cognoſce procœmia rixæ,
Si rixa eſt, ubi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contra, ſtarique jubet; parere neceſſe eſt. 290
Nam quid agas, quum te furioſus cogat, et idem
Fortior? Unde venis? exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, et elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic, aut accipe calcem. 295
Ede, ubi conſiſtas, in qua te quæro proſeucha?
Dicere ſi tentes aliquid, tacituſve recedas,
Tantumdem eſt: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. Libertas pauperis hæc eſt:
Pulſatus rogat, et pugnis conciſus adorat, 300
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Nec tamen hæc tantum metuas: nam, qui ſpoliet te,
Non deerit, clauſis domibus poſtquam omnis ubique
Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum et ferro ſubitus graſſator agit rem, 305
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur

Et Pomtina palus, et Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes, tamquam ad vivaria, currunt.
Qua fornace graves, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne 310
Vomer deficiat, ne marræ et ſarcula deſint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub regibus atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram et plures ſubnectere cauſas: 315
Sed jumenta vocant, et ſol inclinat: eundum eſt.
Nam mihi commota jam dudum mulio virga
Annuit. Ergo vale noſtri memor; et, quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Helvinam Cererem veſtramque Dianam
Convelle a Cumis. Satirarum ego, ni pudet illas, 321
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

ECce iterum Crispinus, et est mihi sæpe vocandus
Ad partes, monstrum nulla virtute redemtum
A vitiis, æger, solaque libidine fortis:
Delicias viduæ tantum spernatur adulter.
Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget 5
Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix; minime corruptor, et idem
Incestus, cum quo nuper vittata jacebat
Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos. 10
Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Seioque, decebat
Crispinum. Quid agas, quum dira et fœdior omni
Crimine persona est? Mullum sex millibus emit, 15
Æquantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ, 20

SATIRA IV.

Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale exſpectes: emit ſibi. Multa videmus,
Quæ miſer et frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patria quondam, Criſpine, papyro?
Hoc pretio ſquamæ? potuit fortaſſe minoris 25
Piſcator, quam piſcis, emi. Provincia tanti
Vendit agros; ſed majores Appulia vendit.
Quales nunc epulas ipſum glutiſſe putemus
Endoperatorem? quum tot ſeſtertia, partem
Exiguam et modicæ ſumtam de margine cœnæ, 30
Purpureus magni ructarit ſcurra Palatî,
Jam princeps Equitum, magna qui voce ſolebat
Vendere municipes pacta mercede ſiluros?
Incipe, Calliope, licet et conſidere: non eſt
Cantandum, res vera agitur. Narrate, puellæ 35
Pierides: proſit mihi vos dixiſſe puellas.
Quum jam ſemianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, et calvo ſerviret Roma Neroni;
Incidit Adriaci ſpatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica ſuſtinet Ancon,
Implevitque ſinus: neque enim minor hæſerat illis, 41
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti
Deſidia tardos, et longo frigore pingues.
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ linique magiſter 45
Pontifici ſummo. Quis enim proponere talem,

Aut emere auderet, quum plena et litora multo
Delatore forent? Disperſi protenus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piſcem, 50
Depaſtumque diu vivaria Cæſaris, inde
Elapſum veterem ad dominum debere reverti?
Si quid Palfurio, ſi credimus Armillato,
Quidquid conſpicuum, pulchrumque eſt æquore toto,
Res fiſci eſt, ubicumque natat. Donabitur ergo 55
Ne pereat. Jam letifero cedente pruinis
Auctumno, jam quartanam ſperantibus ægris,
Stridebat deformis hyems, prædamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auſter.
Utque lacus ſuberant, ubi, quamquam diruta, ſervat 60
Ignem Trojanum, et Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper.
Ut ceſſit, facili patuerunt cardine valvæ.
Excluſi ſpectant admiſſa opſonia Patres.
Itur ad Atridem. Tum Picens, Accipe, dixit, 65
Privatis majora focis: genialis agatur
Iſte dies, propera ſtomachum laxare ſaginis,
Et tua ſervatum conſume in ſæcula rhombum.
Ipſe capi voluit: quid apertius? et tamen illi
Surgebant criſtæ. Nihil eſt, quod credere de ſe 70
Non poſſit, quum laudatur Dis æqua poteſtas.
Sed deerat piſci patinæ menſura. Vocantur

SATIRA IV.

Ergo in confilium proceres, quos oderat Ille;
In quorum facie miferæ magnæque fedebat
Pallor amicitiæ. Primus, clamante Liburno, 75
Currite, jam fedit, rapta properabat abolla
Pegafus, attonitæ pofitus modo villicus Urbi.
Anne aliud tunc Præfecti? quorum optimus atque
Interpres legum fanctiffimus, omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi 80
Juftitia. Venit et Crifpi jucunda fenectus,
Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. Maria ac terras populofque regenti
Quis comes utilior, fi clade et pefte fub illa
Sævitiam damnare, et honeftum afferre liceret 85
Confilium? Sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis, aut æftibus, aut nimbofo
Vere loquuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur numquam direxit brachia contra
Torrentem, nec civis erat, qui libera poffet 90
Verba animi proferre, et vitam impendere vero.
Sic multas hyemes atque octogefima vidit
Solftitia; his armis illa quoque tutus in aula.
Proximus ejufdem properabat Acilius ævi
Cum juvene, indigno, quem mors tam fæva maneret,
Et domini gladiis tam feftinata: fed olim 96
Prodigio par eft cum nobilitate fenectus;
Unde fit, ut malim fraterculus effe gigantis.

Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
Figebat Numidas, Albana nudus arena 100
Venator. Quis enim jam non intelligat artes
Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensæ veteris reus atque tacendæ, 105
Et tamen improbior satiram scribente cinædo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus;
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera; sævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire susurro; 110
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
Fuscus, marmorea meditatus prœlia villa;
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui numquam visæ flagrabat amore puellæ, [strum!
Grande et conspicuum nostro quoque tempore mon-
Cæcus adulator, dirusque a ponte satelles, 116
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In lævam conversus; at illi dextra jacebat 120
Belua. Sic pugnas Cilicis laudabat et ictus,
Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento; sed, ut fanaticus, œstro
Percussus, Bellona, tuo divinat, et, Ingens

Omen habes, inquit, magni clarique triumphi: 125
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus: peregrina eſt belua: cernis
Erectas in terga ſudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.
Quidnam igitur cenſes? conciditur? Abſit ab illo 130
Dedecus hoc, Montanus ait. Teſta alta paretur,
Quæ tenui muro ſpatioſum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ ſubituſque Prometheus.
Argillam atque rotam citius properate: ſed ex hoc
Tempore jam, Cæſar, figuli tua caſtra ſequantur. 135
Vicit digna viro ſententia. Noverat ille
Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
Jam medias aliamque famem, quum pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit uſus edendi
Tempeſtate mea. Circeis nata forent, an 140
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu;
Et ſemel adſpecti litus dicebat echini.
Surgitur, et miſſo proceres exire jubentur
Conſilio, quos Albanam dux magnus in arcem 145
Traxerat attonitos et feſtinare coactos,
Tamquam de Cattis aliquid torviſque Sygambris
Dicturus, tamquam e diverſis partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola pinna.
Atque utinam his potius nugis tota ille dediſſet 150

JUVENALIS

Tempora ſævitiæ, claras quibus abſtulit Urbi
Illuſtreſque animas impune et vindice nullo!
Sed periit, poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat. Hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATIRA V.

SI te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset:
Quamvis jurato metuam tibi credere testi. 5
Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
Nulla crepido vacat? nusquam pons et tegetis pars
Dimidia brevior? Tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames? quum pol sit honestius illic 10
Et tremere et sordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu discumbere jussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus. Imputat hunc rex,
Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem, 16
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto;
Una simus, ait. Votorum summa! Quid ultra
Quæris? Habet Trebius, propter quod rumpere somnum

Debeat et ligulas dimittere, ſollicitus, ne 20
Tota ſalutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? Vinum, quod ſucida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis. 25
Jurgia proludunt; ſed mox et pocula torques
Saucius, et rubra deterges vulnera mappa,
Inter vos quoties libertorumque cohortem
Pugna Saguntina fervet commiſſa lagena.
Ipſe capillato diffuſum conſule potat, 30
Calcatamque tenet bellis ſocialibus uvam,
Cardiaco numquam cyathum miſſurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delevit multa veteris fuligine teſtæ: 35
Quale coronati Thraſea Helvidiuſque bibebant
Brutorum et Caſsî natalibus. Ipſe capaces
Heliadum cruſtas et inæquales beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem, 40
Qui numeret gemmas ungueſque obſervet acutos.
Da veniam: præclara illic laudatur iaſpis.
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte ſolebat
Ponere zelotypo juvenis prælatus Iarbæ. 45

SATIRA V.

Tu Beneventani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quatuor, ac jam
Quaſſatum, et rupto poſcentem ſulfura vitro.
Si ſtomachus domini fervet vinoque ciboque;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis. 50
 Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula curſor
Gætulus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivoſæ veheris dum per monimenta Latinæ. 55
Flos Aſiæ ante ipſum, pretio majore paratus,
Quam fuit et Tulli cenſus pugnacis et Anci,
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod quum ita ſit, tu Gætulum Ganymedem
Reſpice, quum ſities. Neſcit tot millibus emtus 60
Pauperibus miſcere puer: ſed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adeſt calidæ gelidæque miniſter?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poſcas, et quod ſe ſtante recumbas.
Maxima quæque domus ſervis eſt plena ſuperbis. 66
 Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, ſolidæ jam mucida fruſta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morſum.
Sed tener et niveus mollique ſiligine factus 70
Servatur domino. Dextram cohibere memento.

Salva ſit artoptæ reverentia. Finge tamen te
Improbulum, ſupereſt illic, qui ponere cogat.
Vis tu conſuetis audax conviva caniſtris
Impleri, paniſque tui noviſſe colorem? 75
Scilicet hoc fuerat, propter quod, ſæpe relicta
Conjuge, per montem adverſum gelidaſque cucurri
Eſquilias, fremeret ſæva quum grandine vernus
Jupiter, et multo ſtillaret pænula nimbo!
Adſpice, quam longo diſtendat pectore lancem, 80
Quæ fertur domino, ſquilla, et quibus undique ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat convivia cauda,
Quum venit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ovo
Ponitur, exigua feralis cœna patella. 85
Ipſe Venafrano piſcem perfundit: at hic, qui
Pallidus affertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam. Illud enim veſtris datur alveolis, quod
Canna Micipſarum prora ſubvexit acuta;
Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lavatur, 90
*Quod tutos etiam facit a ſerpentibus Afros.
Mullus erit domini, quem miſit Corſica, vel quem
Tauromenitanæ rupes, quando omne peractum eſt,
Et jam defecit noſtrum mare, dum gula ſævit,
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello 95
Proxima, nec patimur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum provincia: ſumitur illinc

Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam, dum ſe continet Auſter, 100
Dum ſedet et ſiccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie adſperſus maculis Tiberinus, et ipſe
Vernula riparum pinguis torrente cloaca, 105
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.
Ipſi pauca velim, facilem ſi præbeat aurem.
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca, quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri: namque et titulis, et faſcibus olim 110
Major habebatur donandi gloria: ſolum
Poſcimus, ut cœnes civiliter. Hoc face, et eſto,
Eſto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni jecur, anſeribus par
Altilis, et flavi dignus ferro Meleagri 115
Fumat aper: poſt hunc tradentur tubera, ſi ver
Tunc erit, et facient optata tonitrua cœnas
Majores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio deſit, 120
Saltantem ſpectes, et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri
Omnia: nec minimo ſane diſcrimine refert

Quo geſtu lepores, et quo gallina ſecetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus, 125
Et ponere foris, ſi quid tentaveris umquam
Hiſcere, tamquam habeas tria nomina. Quando propinat
Virro tibi, ſumitque tuis contacta labellis
Pocula? quis veſtrum temerarius uſque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, Bibe? Plurima ſunt, quæ 130
Non audent homines pertuſa dicere læna.

Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dîs,
Et melior fatis donaret; homuncio, quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio. Pone ad Trebium. Vis, frater, ab ipſis
Ilibus? O numi, vobis hunc præſtat honorem, 136
Vos eſtis fratres. Dominus tamen et domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
Luſerit Æneas, nec filia dulcior illo.
Jucundum et carum ſterilis facit uxor amicum. 140
Sed tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres
In gremium patris fundat ſimul: ipſe loquaci
Gaudebit nido; viridem thoraca jubebit
Afferri, minimaſque nuces, aſſemque rogatum,
Ad menſam quoties paraſitus venerit infans. 145
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; ſed quales Claudius edit
Ante illum uxoris, poſt quem nil amplius edit.

Virro ſibi et reliquis Virronibus illa jubebit

Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore; 150
Qualia perpetuus Phæacum auctumnus habebat,
Credere quæ poſſis ſubrepta ſororibus Afris.
Tu ſcabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma et galea, metuenſque flagelli
Diſcit ab hirſuta jaculum torquere capella. 155
 Forſitan impenſæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, ut doleas: nam quæ comœdia, mimus
Quis melior plorante gula? Ergo omnia fiunt,
Si neſcis, ut per lacrumas effundere bilem
Cogaris, preſſoque diu ſtridere molari. 160
Tu tibi liber homo et regis conviva videris.
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ:
Nec male conjectat. Quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruſcum puero ſi contigit aurum,
Vel nodus tantum, et ſignum de paupere loro? 165
Spes bene cœnandi vos decipit. Ecce dabit jam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos jam veniet minor altilis. Inde parato
Intactoque omnes et ſtricto pane tacetis.
Ille ſapit, qui te ſic utitur. Omnia ferre 170
Si potes, et debes. Pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

SATIRA VI.

CRedo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, viſamque diu, quum frigida parvas
Præberet ſpelunca domos, ignemque, larem-
Et pecus, et dominos communi clauderet umbra; [que,
Silveſtrem montana torum quum ſterneret uxor 5
Frondibus et culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus: haud ſimilis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos exſtinctus paſſer ocellos;
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et ſæpe horridior glandem ructante marito. 10
Quippe aliter tunc orbe novo cœloque recenti
Vivebant homines; qui rupto robore nati,
Compoſitive luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris veſtigia forſan,
Aut aliqua exſtiterint et ſub Jove; ſed Jove nondum
Barbato, nondum Græcis jurare paratis 16
Per caput alterius, quum furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, et operto viveret horto.
Paulatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſſit
Hac comite, atque duæ pariter fugere ſorores. 20

SATIRA VI.

Antiquum et vetus eſt alienum, Poſtume, lectum
Concutere, atque ſacri genium contemnere fulcri.
Viderunt primos argentea ſæcula mœchos.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
  Conventum tamen, et pactum, et ſponſalia noſtra
Tempeſtate paras, jamque a tonſore magiſtro 26
Pecteris, et digito pignus fortaſſe dediſti.
Certe ſanus eras! Uxorem, Poſtume, ducis?
Dic, qua Tiſiphone, quibus exagitere colubris?
Ferre potes dominam ſalvis tot reſtibus ullam? 30
Quum pateant altæ caligenteſque feneſtræ?
Quum tibi vicinum ſe præbeat Æmilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum puſio dormit?
Puſio, qui noctu non litigat, exigit a te 35
Nulla jacens illic munuſcula, nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec, quantum juſſit, anheles?
Sed placet Urſidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, et captatore macello. 40
Quid fieri non poſſe putes, ſi jungitur ulla
Urſidio? ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capiſtro;
Quem toties texit perituri ciſta Latini?
Quid? quod et antiquis uxor de moribus illi 45
Quæritur. O medici, mediam pertundite venam.

Delicias hominis! Tarpeium limen adora
Pronus, et auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ, 50
Quarum non timeat pater oſcula. Necte coronam
Poſtibus, et denſos per limina tende corymbos,
Unus Iberinæ vir ſufficit? Ocius illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta ſit uno.
Magna tamen fama eſt cujuſdam rure paterno 55
Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro:
Vivat Fidenis! Et agello cedo paterno:
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo ſenuerunt Jupiter et Mars?
Porticibuſne tibi monſtratur femina voto 60
Digna tuo? cuneis an habent ſpectacula totis
Quod ſecurus ames, quodque inde excerpere poſſis?
Chironomon Ledam molli ſaltante Bathyllo
Tuccia veſicæ non imperat: Appula gannit,
Sicut in amplexu, ſubitum et miſerabile: longum 65
Attendit Thymele; Thymele tunc ruſtica diſcit.
Aſt aliæ, quoties aulæa recondita ceſſant,
Et vacuo clauſoque ſonant fora ſola theatro,
Atque a plebeiis longe Megaleſia, triſtes
Perſonam, thyrſumque tenent, et ſubligar Accî. 70
Urbicus exodio riſum movet Atellanæ
Geſtibus Autonoes: hunc diligit Ælia pauper.

Solvitur his magno comœdi fibula. Sunt, quæ
Chryſogonum cantare vetent. Hiſpulla tragœdo
Gaudet. An exſpectas, ut Quintilianus ametur? 75
Accipis uxorem, de qua citharœdus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambroſiuſque choraules.
Longa per anguſtos figamus pulpita vicos:
Ornentur poſtes et grandi janua lauro,
Ut teſtudineo tibi, Lentule, conopeo 80
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata eſt Hippia Ludium
Ad Pharon et Nilum famoſaque mœnia Lagi,
Prodigia et mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domus, et conjugis atque ſororis, 85
Nil patriæ indulſit; plorantеſque improba natos,
Utque magis ſtupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed quamquam in magnis opibus, plumaque paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet parvula cunis,
Contemſit pelagus; famam contemſerat olim, 90
Cujus apud molles minima eſt jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus lateque ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore, quamvis
Mutandum toties eſſet mare. Juſta pericli
Si ratio eſt et honeſta; timent, pavidoque gelantur 95
Pectore, nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis:
Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audent.
Si jubeat conjux, durum eſt conſcendere navim;

Tunc ſentina gravis, tunc ſummus vertitur aer.
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho valet. Illa maritum
Convomit: hæc inter nautas et prandet, et errat 101
Per puppem, et duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarſit forma, qua capta juventa eſt
Hippia? quid vidit, propter quod Ludia dici
Suſtinuit? nam Sergiolus jam radere guttur 105
Cœperat, et ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia; ſicut
Attritus galea, mediiſque in naribus ingens
Gibbus, et acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
Sed gladiator erat. Facit hoc illos Hyacinthos: 110
Hoc pueris patriæque, hoc prætulit illa ſorori
Atque viro. Ferrum eſt, quod amant. Hic Sergius idem
Accepta rude cœpiſſet Veiento videri.
Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Reſpice rivales Divorum: Claudius audi 115
Quæ tulerit. Dormire virum quum ſenſerat uxor;
Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius una,
Sed nigrum flavo crinem abſcondente galero. 120
Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam atque ſuam. Tunc nuda papillis
Conſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcæ,
Oſtenditque tuum, generoſe Britannice, ventrem.

Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit, 125
Et reſupina jacens multorum abſorbuit ictus.
Mox, lenone ſuas jam dimittente puellas,
Triſtis abît; et, quod potuit, tamen ultima cellam
Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ,
Et laſſata viris nec dum ſatiata receſſit; 130
Obſcuriſque genis turpis fumoque lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes carmenque loquar, coctumque venenum,
Privignoque datum? Faciunt graviora coactæ
Imperio ſexus, minimumque libidine peccant. 135
Optima ſed quare Ceſennia, teſte marito?
Bis quingenta dedit: tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer eſt, aut lampade fervet:
Inde faces ardent; veniunt a dote ſagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat atque 140
Reſcribat, vidua eſt, locuples quæ nupſit avaro.
Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, et ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores: 145
Collige ſarcinulas, dicet libertus, et exi:
Jam gravis es nobis, et ſæpe emungeris, exi
Ocius, et propera: ſicco venit altera naſo.
Interea calet, et regnat, poſcitque maritum
Paſtores, et ovem Canuſinam, ulmoſque Falernas.

Quantulum in hoc? pueros omnes, ergaſtula tota,
Quodque domi non eſt, et habet vicinus, ematur.
Menſe quidem brumæ, quo jam mercator Iaſon
Clauſus, et armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina, maxima rurſus 155
Myrrhina, deinde adamas notiſſimus, et Beronices
In digito factus pretioſior: hunc dedit olim
Barbarus inceſtæ, dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſervant ubi feſta mero pede ſabbata reges,
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis. 160
  Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, dives, fecunda, vetuſtos
Porticibus diſponat avos, intactior omni
Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina:
(Rara avis in terris nigroque ſimillima cygno) 165
Quis feret uxorem, cui conſtant omnia? Malo,
Malo Venuſinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers
Grande ſupercilium, et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem victumque Syphacem
In caſtris, et cum tota Carthagine migra. 171
  Parce, precor, Pæan, et tu, Dea, pone ſagittas;
Nil pueri faciunt, ipſam configite matrem!
Amphion clamat: ſed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum ipſumque parentem, 175
Dum ſibi nobilior Latonæ gente videtur,

Atque eadem ſcrofa Niobe fecundior alba.
Quæ tanti gravitas, quæ forma, ut ſe tibi ſemper
Imputet? Hujus enim rari ſummique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta ſuperbo 180
Plus aloes, quam mellis habet. Quis deditus autem
Uſque adeo eſt, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque diem ſeptenis oderit horis?
Quædam parva quidem; ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod ſe non putat ulla 185
Formoſam, niſi quæ de Tuſca Græcula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis? Omnia Græce,
*Quum ſit turpe magis noſtris neſcire Latine.
Hoc ſermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta. Quid ultra? 190
Concumbunt Græce. Dones tamen iſta puellis:
Tune etiam, quam ſextus et octogeſimus annus
Pulſat, adhuc Græce? Non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſcivum intervenit illud,
ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ: modo ſub lodice relictis 195
Uteris in turba. Quod enim non excitet inguen
Vox blanda et nequam? digitos habet. Ut tamen omnes
Subſidant pennæ; dicas hæc mollius Hæmo
Quamquam et Carpophoro: facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis 200
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Cauſa: nec eſt, quare cœnam et muſtacea perdas,

Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod prima pro nocte datur, quum lance beata
Dacicus, et ſcripto radiat Germanicus auro. 205
Si tibi ſimplicitas uxoria, deditus uni
Eſt animus; ſubmitte caput cervice parata
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis
Et ſpoliis. Igitur longe minus utilis illi 210
Uxor, quiſquis erit bonus optanduſque maritus.
Nil umquam invita donabis conjuge: vendes
Hac obſtante nihil: nihil, hæc ſi nolet, emetur.
Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Jam ſenior, cujus barbam tua janua vidit. 215
Teſtandi quum ſit lenonibus atque laniſtis
Libertas, et juris idem contingat arenæ;
Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
Pone crucem ſervo. Meruit quo crimine ſervus
Supplicium? quis teſtis adeſt? quis detulit? Audi, 220
Nulla umquam de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens, ita ſervus homo eſt? nil fecerit, eſto:
Hoc volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: ſed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos, et flammea conterit: inde 225
Advolat, et ſpreti repetit veſtigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domus, et adhuc virides in limine ramos.

Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti,
Quinque per auctumnos: titulo res digna sepulchri.
 Desperanda tibi salva concordia socru: 231
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
Illa docet, missis a corruptore tabellis,
Nil rude, nec simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat: tunc corpore sano 235
Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
Abditus interea latet et securus adulter,
Impatiensque moræ pavet, et præputia ducit.
Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos
Atque alios mores, quam quos habet? utile porro 240
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
 Nulla fere causa est, in qua non femina litem
Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se formantque libellos,
Principium atque locos Celso dictare paratæ. 245
 Endromidas Tyrias et femineum ceroma
Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
Florali matrona tuba; nisi si quid in illo 250
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit a sexu? vires amat. Hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri: nam quantula nostra voluptas?

Quale decus rerum, ſi conjugis auctio fiat? 255
Balteus, et manicæ, et criſtæ, cruriſque ſiniſtri
Dimidium tegimen: vel ſi diverſa movebit
Prœlia, tu felix, ocreas vendente puella.
Hæ ſunt, quæ tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias et panniculus bombycinus urit. 260
Adſpice, quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
Poplitibus ſedeat, quam denſo faſcia libro,
Et ride, ſcaphium poſitis quum ſumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli, 265
Gurgitis aut Fabii, quæ ludia ſumſerit umquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Aſyli?
Semper habet lites alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride pejor. 270
Quum ſimulat gemitus occulti conſcia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Uberibus ſemper lacrumis ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atque exſpectantibus illam,
Quo jubeat manare modo: tu credis amorem, 275
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exſorbes; quæ ſcripta, et quot lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ!
Sed jacet in ſervi complexibus, aut equitis. Dic,
Dic aliquem, ſodes, hic, Quintiliane, colorem: 280

Hæremus: dic ipſa. Olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu, quod velles, nec non ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, et mare cœlo
Confundas, homo ſum. Nihil eſt audacius illis
Deprenſis: iram atque animos a crimine ſumunt. 285
Unde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva ſinebant
Tecta labor, ſomnique breves, et vellere Tuſco
Vexatæ duræque manus, ac proximus Urbi 290
Hannibal, et ſtantes Collina turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala. Sævior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perît: hinc fluxit ad iſtos 295
Et Sybaris colles, hinc et Rhodos, et Miletos,
Atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obſcœna Pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt ſæcula luxu
Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat? 300
Inguinis et capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit,
Grandia quæ mediis jam noctibus oſtrea mordet,
Quum perfuſa mero ſpumant unguenta Falerno,
Quum bibitur concha, quum jam vertigine tectum
Ambulat, et geminis exſurgit menſa lucernis. 305
I nunc et dubita, qua ſorbeat aera ſanna,

Tullia quid dicat notæ collactea Mauræ,
Maura Pudicitiæ veterem quum præterit aram.
Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic,
Effigiemque Deæ longis siphonibus implent, 310
Inque vices equitant, ac luna teste moventur.
Inde domos abeunt: tu calcas luce reversa
Conjugis urinam magnos visurus amicos.
Nota Bonæ secreta Deæ, quum tibia lumbos
Incitat, et cornu pariter vinoque feruntur 315
Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mænades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quæ vox saltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas posita Saufeia corona 320
Provocat, et tollit pendentis præmia coxæ.
Ipsa Medullinæ fluctum crissantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo 325
Laomedontiades, et Nestoris hernia possit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina simplex,
Et toto pariter repetitus clamor ab antro:
Jam fas est; admitte viros. Jam dormit adulter,
Illa jubet sumto juvenem properare cucullo. 330
Si nihil est, servis incurritur. Abstuleris spem
Servorum, veniet conductus aquarius. Hic si

Quæritur, et desunt homines; mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem submittat asello.
Atque utinam ritus veteres, et publica saltem 335
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri atque Indi, quæ psaltria penem
Majorem, quam sunt duo Cæsaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura jubetur, 340
Quæcumque alterius sexus imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat? Sed nunc ad quas non Clodius aras? 345
Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? Cauta est, et ab illis incipit uxor.
Jamque eadem summis pariter minimisque libido:
Nec melior, silicem pedibus quæ conterit atrum, 350
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti superest quodcumque paterni 355
Levibus athletis, ac vasa novissima donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,

Quem dedit hæc poſuitque, modum. Tamen utile quid [ſit
Proſpiciunt aliquando viri: frigusque famemque
Formica tandem quidam expavere magiſtra. 361
Prodiga non ſentit pereuntem femina cenſum,
Ac, velut exhauſta recidivus pullulet arca
Numus, et e pleno ſemper tollatur acervo,
Non umquam reputat, quanti ſibi gaudia conſtent.
Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia ſemper 366
Oſcula delectent, et deſperatio barbæ,
Et quod abortivo non eſt opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod jam calida matura juventa
Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro. 370
Ergo ſpectatos ac juſſos creſcere primum
Teſticulos, poſtquam cœperunt eſſe bilibres,
Tonſoris damno tantum rapit Heliodorus.
Conſpicuus longe cunctiſque notabilis intrat
Balnea, nec dubie cuſtodem vitis et horti 375
Provocat, a domina factus ſpado. Dormiat ille
Cum domina: ſed tu jam durum, Poſtume, jamque
Tondendum eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu; nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus: organa ſemper 380
In manibus: denſi radiant teſtudine tota
Sardonyches: criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratoque indulget baſia plectro.

Quædam de numero Lamiarum ac nominis alti 385
Cum farre et vino Janum Veſtamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. Quid faceret plus
Ægrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit 390
Pro cithara velare caput; dictataque verba
Pertulit, ut mos eſt, et aperta palluit agna.
Dic mihi nunc, quæſo, dic, antiquiſſime Divum,
Reſpondes his, Jane pater? Magna otia cœli:
Non eſt, ut video, non eſt, quod agatur apud vos. 395
Hæc de comœdis te conſulit: illa tragœdum
Commendare volet: varicoſus fiet haruſpex.
  Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem
Audax, et cœtus poſſit quam ferre virorum,
Cumque paludatis ducibus præſente marito 400
Ipſa loqui recta facie ſtrictiſque mamillis.
Hæc eadem novit, quid toto fiat in orbe;
Quid Seres, quid Thraces agant; ſecreta novercæ
Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
Dicet, quis viduam prægnantem fecerit, et quo 405
Menſe; quibus verbis concumbat quæque, modis quot.
Inſtantem regi Armenio Parthoque cometen
Prima videt: famam rumoreſque illa recentes
Excipit ad portas: quoſdam facit iſſe Niphatem
In populos; magnoque illic cuncta arva teneri 410

Diluvio, nutare urbes, ſubſidere terras,
Quocumque in trivio, cuicumque eſt obvia, narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quæ
Vicinos humiles rapere et concidere loris
Exorata ſolet. Nam ſi latratibus alti 415
Rumpuntur ſomni; fuſtes huc ocius, inquit,
Afferte, atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem. Gravis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit: conchas et caſtra moveri
Nocte jubet: magno gaudet ſudare tumultu, 420
Quum laſſata gravi ceciderunt brachia maſſa,
Callidus et criſtæ digitos impreſſit aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coegit.
Convivæ miſeri interea ſomnoque fameque
Urgentur. Tandem illa venit rubicundula, totum 425
Œnophorum ſitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim.
Dum redit et loto terram ferit inteſtino,
Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum 430
Pelvis olet: nam ſic, tamquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit et vomit. Ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen gravior, quæ, quum diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſſæ, 435
Committit vates et comparat; inde Maronem,

Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet: nec cauſidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis; 440
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulſari. Jam nemo tubas, nemo æra fatiget:
Una laboranti poterit ſuccurrere lunæ.
  Imponit finem ſapiens et rebus honeſtis.
Nam quæ docta nimis cupit et facunda videri, 445
Crure tenus medio tunicas ſuccingere debet,
Cædere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes: 450
Sed quædam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit volvitque Palæmonis artem,
Servata ſemper lege et ratione loquendi,
Ignotoſque mihi tenet antiquaria verſus,
Nec curanda viris opicæ caſtigat amicæ 455
Verba. Solœciſmum liceat feciſſe marito.
  Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Quum virides gemmas collo circumdedit, et quum
Auribus extentis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt, quam femina dives. 460
  Interea fœda adſpectu ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana

Spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute. Quando videri
Vult formosa domi? mœchis foliata parantur. 465
His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, et tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites educit asellas,
Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem. 470
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas
Accipit et madidæ, facies dicetur, an ulcus?
Est pretium curæ penitus cognoscere, toto
Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus 475
Aversus jacuit; periit libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur, et pœnas alieni pendere somni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica: sunt, quæ tortoribus annua præstent. 480
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
Et cædit; longi relegit transversa diurni,
Et cædit, donec lassis cædentibus EXI
Intonet horrendum, jam cognitione peracta. 485
Præfectura domus Sicula non mitior aula.
Nam si constituit solitoque decentius optat
Ornari, et properat, jamque exspectatur in hortis,

Aut apud Iſiacæ potius ſacraria lenæ;
Diſponit crinem laceratis ipſa capillis 490
Nuda humero Pſecas infelix nudiſque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuo flexi crimen facinuſque capilli.
Quid Pſecas admiſit? quænam eſt hic culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus? Altera lævum 495
Extendit, pectitque comas et volvit in orbem.
Eſt in conſilio matrona, admotaque lanis
Emerita quæ ceſſat acu: ſententia prima
Hujus erit; poſt hanc ætate atque arte minores
Cenſebunt, tamquam famæ diſcrimen agatur 500
Aut animæ: tanta eſt quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen a fronte videbis:
Poſt minor eſt: credas aliam. Cedo, ſi breve parvi
Sortita eſt lateris ſpatium, breviorque videtur 505
Virgine Pygmæa, nullis adjuta cothurnis,
Et levis erecta conſurgit ad oſcula planta?
  Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tamquam vicina marito:
Hoc ſolo propior, quod amicos conjugis odit 510
Et ſervos, gravis eſt rationibus. Ecce furentis
Bellonæ matriſque Deum chorus intrat et ingens
Semivir, obſcœno facies reverenda minori,
Mollia qui rupta ſecuit genitalia teſta

Jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, et Phrygia veſtitur bucca tiara. 516
Grande ſonat, metuique jubet Septembris et Auſtri
Adventum, niſi ſe centum luſtraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipſi,
Ut, quidquid ſubiti et magni diſcriminis inſtat, 520
In tunicas eat, et totum ſemel expiet annum.
Hibernum fracta glacie deſcendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, et ipſis
Vorticibus timidum caput abluet: inde Superbi
Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis 525
Erepet genibus. Si candida juſſerit Io,
Ibit ad Ægypti finem, calidaque petitas
A Meroe portabit aquas, ut ſpargat in ædem
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit ovili.
Credit enim ipſius dominæ ſe voce moneri. 530
En animam et mentem, cum qua DI nocte loquantur!
Ergo hic præcipuum ſummumque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus et grege calvo
Plangentis populi currit deriſor, Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abſtinet uxor 535
Concubitu ſacris obſervandiſque diebus;
Magnaque debetur violato pœna cadurco.
Et moviſſe caput viſa eſt argentea ſerpens.
Illius lacrumæ meditataque murmura præſtant,
Ut veniam culpæ non abnuat, anſere magno 540

Scilicet et tenui popano corruptus Osiris.
Quum dedit ille locum; cophino fœnoque relicto,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, et magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuntia cœli; 545
Implet et illa manum, sed parcius ære minuto.
Qualiacumque voles Judæi somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius vel Commagenus haruspex; 550
Pectora pullorum rimatur et exta catelli,
Interdum et pueri: faciet, quod deferat ipse.
Chaldæis sed major erit fiducia: quidquid
Dixerit Astrologus, credent a fonte relatum
Hammonis; quoniam Delphis oracula cessant, 555
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,
Cujus amicitia conducendaque tabella
Magnus civis obît et formidatus Othoni.
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro 560
Lævaque, si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, et parva tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lento de funere matris, 565
Ante tamen de te, Tanaquil tua; quando sororem

Efferat et patruos; an ſit victurus adulter
Poſt ipſam? quid enim majus dare numina poſſunt?
  Hæc tamen ignorat, quid ſidus triſte minetur
Saturni, quo læta Venus ſe proferat aſtro, 570
Qui menſis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguia ſucina, tritas
Cernis ephemeridas; quæ nullum conſulit, et jam
Conſulitur; quæ caſtra viro patriamque petente 575
Non ibit pariter numeris revocata Thraſylli.
Ad primum lapidem vectari quum placet, hora
Sumitur ex libro: ſi prurit frictus ocelli
Angulus, inſpecta geneſi collyria poſcit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur 580
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.
  Si mediocris erit; ſpatium luſtrabit utrimque
Metarum, et ſortes ducet, frontemque manumque
Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.
Divitibus reſponſa dabunt Phryx augur et Indus 585
Conductus, dabit aſtrorum mundique peritus,
Atque aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo poſitum eſt et in aggere fatum.
Quæ nudis longum oſtendit cervicibus aurum,
Conſulit ante phalas delphinorumque columnas, 590
An ſaga vendenti nubat caupone relicto.
  Hæ tamen et partus ſubeunt diſcrimen, et omnes

Nutricis tolerant fortuna urgente labores:
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes hujus, tantum medicamina poſſunt, 595
Quæ ſteriles facit, atque homines in ventre necandos
Conducit. Gaude, infelix, atque ipſe bibendum
Porrige, quidquid erit. Nam ſi diſtendere vellet,
Et vexare uterum pueris ſalientibus, eſſes
Æthiopis fortaſſe pater: mox decolor heres 600
Impleret tabulas, numquam tibi mane videndus.
Tranſeo ſuppoſitos, et gaudia votaque ſæpe
Ad ſpurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falſo
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu, 605
Arridens nudis infantibus, hos fovet omnes
Involvitque ſinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque ſibi mimum parat. Hos amat, his ſe
Ingerit, utque ſuos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Theſſala vendit 610
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et ſolea pulſare nates. Quod deſipis, inde eſt;
Inde animi caligo, et magna oblivio rerum,
Quas modo geſſiſti. Tamen hoc tolerabile, ſi non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis, 615
Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit. Quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, et fracta compage ruebant,

Non aliter, quam si fecisset Juno maritum
Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ 620
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit
In cœlum, et longam manantia labra salivam.
Hæc poscit ferrum atque ignes, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
Tanti partus equæ! quanti una venefica constat? 626
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: jam jam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, et nulli credite mensæ. 630
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satira sumente cothurnum
Scilicet, et finem egressi legemque priorum, 635
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis cœloque Latino.
Nos utinam vani! sed clamat Pontia, Feci,
Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
Quæ deprensa patent: facinus tamen ipsa peregi. 640
Tune duos una sævissima vipera cœna?
Tune duos? Septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide sæva
Dicitur et Procne: nil contra conor. Et illæ

Grandia monſtra ſuis audebant temporibus; ſed 645
Non propter numos. Minor admiratio ſummis
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum, et rabie jecur incendente feruntur
Præcipites; ut ſaxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit: 650
Illam ego non tulerim, quæ computat, et ſcelus ingens
Sana facit. Spectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim, et, ſimilis ſi permutatio detur,
Morte viri cupient animam ſervare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides atque Eriphylæ: 655
Mane Clytæmneſtram nullus non vicus habebit:
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Inſulſam et fatuam dextra lævaque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ;
Sed tamen et ferro, ſi prægustabit Atrides 660
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

SATIRA VII.

ET ſpes et ratio ſtudiorum in Cæſare tantum:
Solus enim triſtes hac tempeſtate Camenas
Reſpexit, quum jam celebres notique poetæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent: nec fœdum alii, nec turpe putarent 5
Præcones fieri, quum, deſertis Aganippes
Vallibus, eſuriens migraret in atria Clio.
Nam, ſi Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Oſtendatur, ames nomen victumque Machæræ,
Et vendas potius, commiſſa quod auctio vendit 10
Stantibus, œnophorum, tripodas, armaria, ciſtas,
Alcyonem Bacchi, Thebas et Terea Fauſti.
Hoc ſatius, quam ſi dicas ſub judice, Vidi,
Quod non vidiſti. Faciant equites Aſiani 14
Quamquam, et Cappadoces faciant equiteſque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen ſtudiis indignum ferre laborem
Cogetur poſthac, nectit quicumque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, O Juvenes: circumſpicit et ſtimulat vos,

Materiamque ſibi Ducis indulgentia quærit. 21
Si qua aliunde putas rerum exſpectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur: lignorum aliquid poſce ocius, et, quæ
Componis, dona Veneris, Theleſine, marito; 25
Aut clude et poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilataque prœlia dele,
Qui facis in parva ſublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis et imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus 30
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas
Et pelagi patiens et caſſidis atque ligonis.
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque ſuamque
Terpſichoren odit facunda et nuda ſenectus. 35

Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iſte,
Quem colis, et Muſarum et Apollinis æde relicta.
Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos; et, ſi dulcedine famæ
Succenſus recites, Maculonus commodat ædes. 40
Hæc longe ferrata domus ſervire jubetur,
In qua ſollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordinis, et magnas comitum diſponere voces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent, 45
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,

Quæque reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere ſulcos
Ducimus, et litus ſterili verſamus aratro.
Nam ſi diſcedas, laqueo tenet ambitioſi 50
Conſuetudo mali: tenet inſanabile multos
Scribendi cacoethes, et ægro in corde ſeneſcit.
Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nihil expoſitum ſoleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta, 55
Hunc, qualem nequeo monſtrare, et ſentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus ſilvarum, aptuſque bibendis
Fontibus Aonidum. Neque enim cantare ſub antro
Pierio, thyrſumve poteſt contingere ſana 60
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: ſatur eſt, quum dicit Horatius, Evoe!
Quis locus ingenio, niſi quum ſe carmine ſolo
Vexant, et dominis Cirrhæ Nyſæque feruntur
Pectora noſtra, duas non admittentia curas? 65
Magnæ mentis opus nec de lodice paranda
Attonitæ, currus et equos facieſque Deorum
Adſpicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam ſi Virgilio puer et tolerabile deeſſet
Hoſpitium, caderent omnes a crinibus hydri: 70
Surda nihil gemeret grave buccina. Poſcimus, ut ſit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,

Cujus et alveolos et lænam pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quintillæ quod donet, habet; nec defuit illi, 75
Unde emeret multa paſcendum carne leonem
Jam domitum: conſtat leviori belua ſumtu
Nimirum, et capiunt plus inteſtina poetæ.
Contentus fama jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano tenuique Saleio 80
Gloria quantalibet quid erit, ſi gloria tantum eſt?
Curritur ad vocem jucundam et carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit quum Statius urbem,
Promiſitque diem: tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi 85
Auditur; ſed, quum fregit ſubſellia verſu,
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agaven.
Ille et militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit hiſtrio: tu Camerinos
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas? 91
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita paſcunt.
Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: tunc utile multis 96
Pallere, et vinum toto neſcire Decembri.
Veſter porro labor fecundior, hiſtoriarum

Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus;
Namque oblita modi millesima pagina surgit 100
Omnibus, et multa crescit damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbra. 105
Dic igitur, quid causidicis civilia præstent
Officia, et magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, quum creditor audit,
Præcipue, vel si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen. 110
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque sinus. Veram deprendere messem
Si libet; hinc centum patrimonia causidicorum,
Parte alia solum russati pone Lacernæ.
Consedere duces: surgis tu pallidus Ajax 115
Dicturus dubia pro libertate, bubulco
Judice. Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, et vas
Pelamydum; aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ. 121
Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum licet, et melius nos

Egimus: hujus enim ſtat currus aëneus, alti 125
Quadrijuges in veſtibulis, atque ipſe feroci
Bellatore ſedens curvatum haſtile minatur
Eminus, et ſtatua meditatur prœlia luſca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic eſt
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari 130
Qui ſolet, et vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum juvenes longo premit aſſere Medos,
Emturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.
Et tamen eſt illis hoc utile: purpura vendit 135
Cauſidicum, vendunt amethyſtina: convenit illis
Et ſtrepitu, et facie majoris vivere cenſus.
Sed finem impenſæ non ſervat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit numos, niſi fulſerit annulus ingens. 140
Reſpicit hæc primum, qui litigat, an tibi ſervi
Octo, decem comites, an poſt te ſella, togati
Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris quam Coſſus agebat,
Quam Baſilus. Rara in tenui facundia panno. 145
Quando licet Baſilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Baſilum ferat? Accipiat te
Gallia, vel potius nutricula cauſidicorum
Africa, ſi placuit mercedem ponere linguæ.
Declamare doces? O ferrea pectora Vectî, 150

Quum perimit ſævos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcumque ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Proferet, atque eadem cantabit verſibus îſdem.
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, et quod ſit cauſæ genus, atque ubi ſumma
Quæſtio, quæ veniant diverſæ forte ſagittæ, 156
Noſſe velint omnes, mercedem ſolvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico juveni, cujus mihi ſexta 160
Quaque die miſerum dirus caput Hannibal implet;
Quidquid id eſt, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis, an poſt nimbos et fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohortes.
Quantum vis ſtipulare, et protenus accipe, quod do,
Ut toties illum pater audiat. Hæc alii ſex 166
Vel plures uno conclamant ore Sophiſtæ,
Et veras agitant lites, raptore relicto;
Fuſa venena ſilent, malus ingratuſque maritus,
Et quæ jam veteres ſanant mortaria cæcos. 170
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra movebunt
Conſilia, et vitæ diverſum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis teſſera venit
Frumenti: quippe hæc merces lautiſſima. Tenta, 175
Chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti

Lautorum pueros, artem ſcindens Theodori.
Balnea ſexcentis, et pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus, quoties pluit. Anne ſerenum
Exſpectet, ſpargatque luto jumenta recenti? 180
Hic potius: namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, et algentem rapiat cœnatio ſolem.
Quanticumque domus, veniet, qui fercula docte
Componat; veniet, qui pulmentaria condat. 185
Hos inter ſumtus ſeſtertia Quintiliano,
Ut multum, duo ſufficient. Res nulla minoris
Conſtabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? Exempla novorum
Fatorum tranſi; felix et pulcher et acer: 190
Felix et ſapiens et nobilis et generoſus
Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus et jaculator:
Et, ſi perfrixit, cantat bene. Diſtat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem 195
Edere vagitus et adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de rhetore conſul:
Si volet hæc eadem, fies de conſule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
Sidus et occulti miranda potentia fati? 200
Servis regna dabunt, captivis Fata triumphos.
Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.

Pœnituit multos vanæ ſteriliſque cathedræ,
Sicut Thraſymachi probat exitus atque Secundi
Carrinatis: et hunc inopem vidiſtis, Athenæ, 205
Nil præter gelidas auſæ conferre cicutas.
Di, majorum umbris tenuem et ſine pondere terram,
Spiranteſque crocos et in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco. Metuens virgæ jam grandis Achilles 210
Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
Eliceret riſum citharœdi cauda magiſtri?
Sed Rufum atque alios cædit ſua quæque juventus:
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit. 214

Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert
Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc
Quodcumque eſt (minus eſt autem, quam rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnonoëtus,
Et, qui diſpenſat, frangit ſibi. Cede, Palæmon, 219
Et patere inde aliquid decreſcere: non aliter, quam
Inſtitor hibernæ tegetis niveique cadurci,
Dum modo non pereat, mediæ quod noctis ab hora
Sediſti, qua nemo faber, qua nemo ſederet,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dum modo non pereat totidem olfeciſſe lucernas, 225
Quot ſtabant pueri, quum totus decolor eſſet
Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni

Non egeat. Sed vos ſævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula conſtet, 230
Ut legat hiſtorias, auctores noverit omnes,
Tamquam ungues digitoſque ſuos: ut forte rogatus,
Dum petit aut thermas aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchiſæ, nomen patriamque novercæ
Anchemoli; dicat, quot Aceſtes vixerit annos, 235
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut ſi quis cera vultum facit: exigite, ut ſit
Et pater ipſius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non eſt leve, tot puerorum 240
Obſervare manus oculoſque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures, et, quum ſe verterit annus,
Accipe, victori populus quod poſtulat, aurum.

SATIRA VIII.

STemmata quid faciunt, quid prodeſt, Pontice, longo
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Majorum, et ſtantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humeroſque minorem
Corvinum, et Galbam auriculis naſoque carentem? 5
Quis fructus generis tabula jactare capaci
*Corvinum, poſthac multa contingere virga
Fumoſos Equitum cum Dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox 10
Ante Numantinos? ſi dormire incipis ortu
Luciferi, quo ſigna duces et caſtra movebant?
Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare, ſi cupidus, ſi
Vanus et Euganea quantumvis mollior agna; 15
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squalentes traducit avos, emtorque veneni
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas ſola eſt atque unica virtus. 20

Paulus, vel Coſſus, vel Druſus moribus eſto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Præcedant ipſas illi te Conſule virgas.
Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi
Juſtitiæque tenax factis dictiſque mereris, 25
Agnoſco procerem. Salve, Gætulice, ſeu tu
Silanus, quocumque alio de ſanguine, rarus
Civis et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Oſiri
Invento. Quis enim generoſum dixerit hunc, qui 30
Indignus genere, et præclaro nomine tantum
Inſignis? Nanum cujuſdam Atlanta vocamus:
Æthiopem cycnum: pravam extortamque puellam
Europen: canibus pigris ſcabieque vetuſta
Levibus, et ſiccæ lambentibus ora lucernæ 35
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſi quid adhuc eſt,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis
Et metues, ne tu ſis Creticus aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum eſt mihi ſermo, Rubelli
Blande. Tumes alto Druſorum ſtemmate, tamquam
Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes, 41
Ut te conciperet, quæ ſanguine fulget Iuli;
Non quæ ventoſo conducta ſub aggere texit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima noſtri,
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis: 45
Aſt ego Cecropides. Vivas, et originis hujus

Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies: ſolet hic defendere cauſas
Nobilis indocti. Veniet de plebe togata,
Qui juris nodos et legum ænigmata ſolvat. 50
Hic petit Euphraten juvenis domitique Batavi
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius: at tu
Nil, niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua vivit imago. 55
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, niſi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Fervet, et exſultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cujus 60
Clara fuga ante alios, et primus in æquore pulvis:
Sed venale pecus Corythæ poſteritas et
Hirpini, ſi rara jugo Victoria ſedit.
Nil ibi majorum reſpectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur 65
Exiguis, tritoque trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam verſare Nepotis.
Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod poſſim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes. 70
Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo.

Rarus enim ferme ſenſus communis in illa
Fortuna. Sed te cenſeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, ſic ut nihil ipſe futuræ 75
Laudis agas. Miſerum eſt aliorum incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas deſiderat ulmos.
Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. Ambiguæ ſi quando citabere teſtis 80
Incertæque rei; Phalaris licet imperet, ut ſis
Falſus, et admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere cauſas.
Dignus morte perit, cœnet licet oſtrea centum 85
Gaurana, et Cosmi toto mergatur aëno.
Exſpectata diu tandem provincia quum te
Rectorem accipiet, pone iræ frena modumque,
Pone et avaritiæ: miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum vacuis exſucta medullis. 90
Reſpice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine juſto
Et Capito et Numitor ruerint, damnante ſenatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Quum Panſa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit? 95
Præconem, Chæripe, tuis circumſpice pannis,
Jamque tace. Furor eſt, poſt omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim neque vulnus erat par

Damnorum, ſociis florentibus et modo victis.
Plena domus tunc omnis, et ingens ſtabat acervus 100
Numorum, Spurtana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhaſii tabulis ſigniſque Myronis
Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor: raræ ſine Mentore menſæ.
Inde Dolabella eſt atque hinc Antonius, inde 105
Sacrilegus Verres: referebant navibus altis
Occulta ſpolia et plures de pace triumphos.
Nunc ſociis juga pauca boum, grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripiatur agello:
Ipſi deinde Lares, ſi quod ſpectabile ſignum, 110
Si quis in ædicula Deus unicus. Hæc etenim ſunt
Pro ſummis: nam ſunt hæc maxima. Deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios unctamque Corinthum:
Deſpicias merito. Quid reſinata juventus,
Cruraque totius facient tibi levia gentis? 115
Horrida vitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricumque latus: parce et meſſoribus illis,
Qui ſaturant urbem, Circo ſcenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Quum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros? 120
Curandum in primis, ne magna injuria fiat
Fortibus et miſeris. Tollas licet omne, quod uſquam eſt
Auri atque argenti; ſcutum gladiumque relinques,
Et jacula et galeam: ſpoliatis arma ſuperſunt.

Quod modo proposui, non est sententia; verum 125
Credite, me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit Acersecomes, si nullum in conjuge crimen,
Nec per conventus et cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat numos raptura Celæno: 130
Tunc licet a Pico numeres genus; altaque si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores ipsumque Promethea ponas:
De quocumque voles proavum tibi sumito libro.
Quod si præcipitem rapit ambitio atque libido, 135
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures:
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se 140
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit avus, statuamque parentis
Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo? 145
Præter majorum cineres atque ossa volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus, et ipse,
Ipse rotam adstringit multo sufflamine Consul:
Nocte quidem; sed luna videt, sed sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris 150

Quum fuerit, clara Damasippus luce flagellum
Sumet, et occursum numquam trepidabit amici
Jam senis, ac virga prior annuet, atque maniplos
Solvet, et infundet jumentis hordea lassis.
Interea dum lanatas torvumque juvencum 155
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Solam Eponam et facies olida ad præsepia pictas.
Sed quum pervigiles placet instaurare popinas;
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ, 160
Hospitis affectu Dominum Regemque salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagena.

Defensor culpæ dicet mihi, fecimus et nos
Hæc juvenes. Esto: desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes. 165
Quædam cum prima resecentur crimina barba.
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices inscriptaque lintea vadit,
Maturus bello, Armeniæ Syriæque tuendis
Amnibus, et Rheno atque Istro. Præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. Mitte Ostia, Cæsar, 171
Mitte; sed in magna legatum quære popina.
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permixtum nautis et furibus ac fugitivis,
Inter carnifices et fabros sandapilarum, 175
Et resupinati cessantia tympana Galli:

Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas. 180
At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, et, quæ
Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
Quid, si numquam adeo fœdis adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
Consumtis opibus vocem, Damasippe, locasti 185
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior hujus,
Qui sedet, et spectat triscurria patriciorum, 190
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
*Nec dubitant celsi prætoris vendere ludis. 194
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe, mimus
Nobilis. Hæc ultra quid erit nisi ludus? Et illud
Dedecus Urbis habes; nec mirmillonis in armis, 200
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supina,
(Damnat enim tales habitus; sed damnat, et odit,)

Nec galea faciem abſcondit: movet ecce tridentem,
Poſtquam librata pendentia retia dextra
Nequidquam effudit, nudum ad ſpectacula vultum
Erigit, et tota fugit agnoſcendus arena. 206
Credamus tunicæ, de faucibus aurea quum ſe
Porrigat, et longo jactetur ſpira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho juſſus pugnare ſecutor. 210
  Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni;
Cujus ſupplicio non debuit una parari
Simia, nec ſerpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen; ſed cauſa facit rem 215
Diſſimilem. Quippe ille Deis auctoribus ultor
Patris erat cæſi media inter pocula: ſed nec
Electræ jugulo ſe polluit aut Spartani
Sanguine conjugii, nullis aconita propinquis
Miſcuit, in ſcena numquam cantavit Oreſtes, 220
Troica non ſcripſit. Quid enim Verginius armis
Debuit ulciſci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam ſæva crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ ſunt generoſi Principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita ſaltu 225
Proſtitui, Graiæque apium meruiſſe coronæ.
Majorum effigies habeant inſignia vocis:
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyeſtæ

Syrma vel Antigonæ, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende coloſſo. 230
Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi
Inveniet quiſquam ſublimius? Arma tamen vos
Nocturna et flammas domibus templiſque paraſtis,
Ut Bracatorum pueri Senonumque minores,
Auſi, quod liceat tunica punire moleſta. 235
Sed vigilat Conſul, vexillaque veſtra coercet.
Hic novus Arpinas, ignobilis, et modo Romæ
Municipalis Eques galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, et in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi 240
Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo
Cædibus aſſiduis gladio. Sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat 245
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro,
Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra.
Hic tamen et Cimbros et ſumma pericula rerum
Excipit, et ſolus trepidantem protegit Urbem. 250
Atque ideo, poſtquam ad Cimbros ſtragemque volabant,
Qui numquam attigerant majora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega ſecunda.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt

Nomina: pro totis legionibus hi tamen, et pro 255
Omnibus auxiliis atque omni pube Latina
Sufficiunt Dîs infernis Terræque parenti:
Pluris enim Decii, quam quæ ſervantur ab illis.
Ancilla natus trabeam et diadema Quirini,
Et faſces meruit regum ultimus ille bonorum. 260
Prodita laxabant portarum clauſtra tyrannis
Exſulibus juvenes ipſius Conſulis, et quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, et quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit. 265
Occulta ad Patres produxit crimina ſervus
Matronis lugendus: at illos verbera juſtis
Afficiunt pœnis, et legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Therſites, dum modo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas, 270
Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud, quod dicere nolo. 275

SATIRA IX.

SCire velim, quare toties mihi, Nævole, triſtis
Occurras fronte obducta, ceu Marſya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſervo. 5
Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem uſuram præſtare paratus
Circuit, et fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus, 10
Et ſalibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida ſiccæ
Silva comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia præſtabat calidi tibi faſcia viſci:
Sed fruticante pilo neglecta et ſqualida crura. 15
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domeſtica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas et gaudia: ſumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexiſſe videris 20

Propoſitum, et vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim, ut repeto, ſanum Iſidis, et Ganymeden,
Pacis, et advectæ ſecreta palatia Matris,
Et Cererem, (nam quo non proſtat femina templo?)
Notior Aufidio mœchus celebrare ſolebas, 25
Quodque taces, ipſos etiam inclinare maritos.
Utile et hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri craſſique coloris,
Et male percuſſas textoris pectine Galli 30
Accipimus, tenue argentum venæque ſecundæ.
Fata regunt homines: fatum eſt et partibus illis,
Quas ſinus abſcondit. Nam, ſi tibi ſidera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nervi,
Quamvis te nudum ſpumanti Virro labello 35
Viderit, et blandæ aſſidue denſæque tabellæ
Sollicitent: Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.
Quod tamen ulterius monſtrum, quam mollis avarus?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, ac cevet. Ponatur calculus, adſint 40
Cum tabula pueri: numera ſeſtertia quinque
Omnibus in rebus; numerentur deinde labores.
An facile et pronum eſt, agere intra viſcera penem
Legitimum, atque illic heſternæ occurrere cœnæ?
Servus erit minus ille miſer, qui foderit agrum, 45
Quam dominum. Sed tu ſane tenerum et puerum te,

Et pulchrum et dignum cyatho cœloque putabas.
Vos humili aſſeculæ, vos indulgebitis umquam
Cultori, jam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem umbellam, cui ſucina mittas 50
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit, et ſtrata poſitus longaque cathedra
Munera femineis tractas ſecreta Calendis.
Dic, paſſer, cui tot montes, tot prædia ſervas
Appula, tot milvos intra tua paſcua laſſos? 55
Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
Suſpectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia muſto?
Quantum erat exhauſti lumbos donare clientis
Jugeribus paucis? meliuſne hic ruſticus infans, 60
Cum matre et caſulis et colluſore catello,
Cymbala pulſantis legatum fiet amici?
Improbus es, quum poſcis, ais: ſed penſio clamat,
Poſce; ſed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam ſollers evaſit Ulixes. 65
Alter emendus erit: namque hic non ſufficit: ambo
Paſcendi. Quid agam bruma ſpirante? quid, oro,
Quid dicam ſcapulis puerorum Aquilone Decembri
Et pedibus? durate atque exſpectate cicadas?
Verum, ut diſſimules, ut mittas cetera, quanto 70
Metiris pretio, quod, ni tibi deditus eſſem
Devotuſque cliens, uxor tua virgo maneret?

Scis certe, quibus iſta modis, quam ſæpe rogaris,
Et quæ pollicitus. Fugientem ſæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et jam 75
Signabat. Tota vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Teſtis mihi lectulus; et tu,
Ad quem pervenit lecti ſonus, et dominæ vox.
Inſtabile ac dirimi cœptum et jam pæne ſolutum
Conjugium in multis domibus ſervavit adulter! 80
Quo te circumagas? quæ prima aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum eſt, ingrate ac perfide, nullum,
Quod tibi filiolus vel filia naſcitur ex me?
Tollis enim, et libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. Foribus ſuſpende coronas, 85
Jam pater es: dedimus, quod famæ opponere poſſis:
Jura parentis habes, propter me ſcriberis heres,
Legatum omne capis nec non et dulce caducum.
Commoda præterea jungentur multa caducis,
Si numerum, ſi tres implevero. Juſta doloris, 90
Nævole, cauſa tui. Contra tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem ſibi quærit aſellum.
Hæc ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice levis. 95
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet et odit
Tamquam prodiderim, quidquid ſcio. Sumere ferrum,
Fuſte aperire caput, candelam apponere valvis

SATIRA IX.

Non dubitat. Nec contemnas aut deſpicias, quod
His opibus numquam cara eſt annona veneni. 100
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, ſecretum divitis ullum
Eſſe putas? Servi ut taceant, jumenta loquentur
Et canis et poſtes et marmora. Claude feneſtras,
Vela tegant rimas, junge oſtia, tollite lumen 105
E medio, taceant omnes, prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet: audiet et quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciſcuntur 111
Baltea? Nec deerit, qui te per compita quærat
Nolentem, et miſeram vinoſus inebriet aurem.
Illos ergo roges, quidquid paulo ante petebas
A nobis. Taceant illi: ſed prodere malunt 115
Arcanum, quam ſubrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
Vivendum recte eſt, cum propter plurima, tum de his
Præcipue cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars peſſima ſervi. 120
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animas et farre ſuo cuſtodit et ære.
*Idcirco ut poſſim linguam contemnere ſervi,
Utile conſilium modo, ſed commune, dediſti:

Nunc mihi quid ſuades poſt damnum temporis et ſpes
Deceptas? Feſtinat enim decurrere velox 126
Floſculus anguſtæ, miſeræque breviſſima vitæ
Portio: dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.
Ne trepida: numquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus et ſalvis his collibus: undique ad illos 131
Convenient et carpentis et navibus omnes,
Qui digito ſcalpunt uno caput. Altera major
Spes ſupereſt: tu tantum erucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus: at mea Clotho 135
Et Lacheſis gaudent, ſi paſcitur inguine venter.
O parvi, noſtrique Lares, quos thure minuto
Aut farre et tenui ſoleo exorare corona,
Quando ego figam aliquid, quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete et baculo? viginti millia fenus 140
Pigneribus poſitis, argenti vaſcula puri,
Sed quæ Fabricius cenſor notet, et duo fortes
De grege Mœſorum, qui me cervice locata
Securum jubeant clamoſo inſiſtere Circo.
Sit mihi præterea curvus cælator, et alter, 145
Qui multas facies fingat cito. Sufficiunt hæc,
Quando ego pauper ero. Votum miſerabile, nec ſpes
His ſaltem: nam, quum pro me Fortuna rogatur,
Affixit ceras illa de nave petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige ſurdo. 150

SATIRA X.

OMnibus in terris, quæ ſunt a Gadibus uſque
Auroram et Gangen, pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona atque illis multum diverſa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te 5
Conatus non pœniteat votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipſis
Dî faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
Militia: torrens dicendi copia multis
Et ſua mortifera eſt facundia: viribus ille 10
Confiſus periit admirandiſque lacertis.
Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, et cuncta exſuperans patrimonia cenſus,
Quanto delphinis balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur juſſuque Neronis 15
Longinum et magnos Senecæ prædivitis hortos
Clauſit, et egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus gladium contumque timebis, 20

Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota et cunctis notissima templis
Divitiæ, crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur 25
Fictilibus. Tunc illa time, quum pocula sumes
Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
Ridebat, quoties de limine moverat unum
Protuleratque pedem: flebat contrarius auctor? 30
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quamquam non essent urbibus illis
Prætexta et trabeæ, fasces, lectica, tribunal. 35
Quid, si vidisset Prætorem curribus altis
Exstantem, et medio sublimem in pulvere Circi
In tunica Jovis, et pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla? 40
Quippe tenet sudans hanc publicus, et, sibi Consul
Ne placeat, curru servus portatur eodem.
Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, et niveos ad frena Quirites, 45
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.

SATIRA X.

Tunc quoque materiam risus invenit ad omnes
Occursus hominum, cujus prudentia monstrat,
Summos posse viros et magna exempla daturos
Vervecum in patria crassoque sub aëre nasci. 50
Ridebat curas nec non et gaudia vulgi,
Interdum et lacrumas, quum Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
Ergo supervacua hæc aut perniciosa petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare Deorum. 55
Quosdam præcipitat subjecta potentia magnæ
Invidiæ; mergit longa atque insignis honorum
Pagina; descendunt statuæ, restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, et immeritis franguntur crura caballis. 60
Jam stridunt ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum 65
Cretatumque bovem: Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes. Quæ labra? quis illi
Vultus erat? numquam, si quid mihi credis, amavi
Hunc hominem. Sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quibus indiciis? quo teste probavit? 70
Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
A Capreis. Bene habet; nil plus interrogo. Sed quid

Turba Remi? Sequitur Fortunam, ut ſemper, et odit
Damnatos. Idem populus, ſi Nurſia Tuſco
Faviſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus 75
Principis, hac ipſa Sejanum diceret hora
Auguſtum. Jam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effudit curas. Nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat, 80
Panem et Circenſes. Perituros audio multos.
Nil dubium: magna eſt fornacula. Pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo, victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut male defenſus! curramus præcipites, et, 85
Dum jacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem.
Sed videant ſervi, ne quis neget, et pavidum in jus
Cervice obſtricta dominum trahat. Hi ſermones
Tunc de Sejano, ſecreta hæc murmura vulgi.
Viſne ſalutari ſicut Sejanus? habere 90
Tantumdem, atque illi ſummas donare curules?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis auguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohortes,
Egregios equites, et caſtra domeſtica? quidni 95
Hæc cupias? et, qui nolunt occidere quemquam,
Poſſe volunt. Sed quæ præclara et proſpera tanti,
Ut rebus lætis par ſit menſura malorum?

Hujus, qui trahitur, prætextam ſumere mavis,
An Fidenarum Gabiorumque eſſe poteſtas, 100
Et de menſura jus dicere, vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis Ædilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Sejanum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat 105
Excelſæ turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus, et impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos, quid Pompeios evertit? et illum,
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus, 110
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde et vulnere pauci
Deſcendunt reges, et ſicca morte tyranni.
Eloquium ac famam Demoſthenis aut Ciceronis
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat, 115
Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.
Eloquio ſed uterque perît orator: utrumque
Largus et exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus eſt et cervix cæſa; nec umquam 120
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam me conſule Romam!
Antonî gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poemata malo,

Quam te conſpicuæ, divina Philippica, famæ, 125
Volveris a prima quæ proxima. Sævus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, et pleni moderantem frena theatri.
Dîs ille adverſis genitus fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus 130
A carbone et forcipibus gladioſque parante
Incude et luteo Vulcano ad rhetora miſit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, et fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis 135
Apluſtre, et ſummo triſtis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus Graiuſque ac barbarus endoperator
Erexit; cauſas diſcriminis atque laboris
Inde habuit. Tanto major famæ ſitis eſt, quam 140
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipſam,
Præmia ſi tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, et laudis titulique cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus; ad quæ
Diſcutienda valent ſterilis mala robora ficus, 145
Quandoquidem data ſunt ipſis quoque fata ſepulchris.
Expende Hannibalem: quot libras in duce ſummo
Invenies? hic eſt, quem non capit Africa Mauro
Percuſſa Oceano, Niloque admota tepenti,
Rurſus ad Æthiopum populos alioſque elephantos.

Additur imperiis Hiſpania: Pyrenæum 151
Tranſſilit. Oppoſuit natura Alpemque nivemque:
Diducit ſcopulos et montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, nihil eſt, niſi Pœno milite portas 155
Frangimus, et media vexillum pono Subura.
O qualis facies et quali digna tabella,
Quum Gætula ducem portaret belua luſcum!
Exitus ergo quis eſt? O gloria! vincitur idem 159
Nempe, et in exſilium præceps fugit, atque ibi magnus
Miranduſque cliens ſedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim,
Non gladii, non ſaxa dabunt nec tela; ſed ille
Cannarum vindex ac tanti ſanguinis ultor 165
Annulus. I, demens, et ſævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas et declamatio fias!
Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis:
Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyaræ clauſus ſcopulis parvaque Seripho. 170
Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula. Creditur olim
Velificatus Athos, et quidquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria: conſtratum claſſibus îſdem, 175
Suppoſitumque rotis ſolidum mare: credimus altos

Defeciſſe amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, et madidis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
In Corum atque Eurum ſolitus ſævire flagellis 180
Barbarus, Æolio numquam hoc in carcere paſſos,
Ipſum compedibus qui vinxerit Ennoſigæum?
Mitius id ſane, quod non et ſtigmate dignum
Credidit. Huic quiſquam vellet ſervire Deorum?
Sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis 185
Fluctibus, ac tarda per denſa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.

Da ſpatium vitæ, multos da, Jupiter, annos!
Hoc recto vultu ſolum, hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa ſenectus 190
Plena malis? deformem et tetrum ante omnia vultum
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteſque genas, et tales adſpice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca ſaltus,
In vetula ſcalpit jam mater ſimia bucca. 195
Plurima ſunt juvenum diſcrimina: pulchrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robuſtior illo.
Una ſenum facies, cum voce trementia membra,
Et jam leve caput, madidique infantia naſi.
Frangendus miſero gingiva panis inermi: 200
Uſque adeo gravis uxori natiſque ſibique,
Ut captatori moveat faſtidia Coſſo.

Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam coitus jam longa oblivio; vel ſi
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus, 205
Et, quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
Anne aliquid ſperare poteſt hæc inguinis ægri
Canities? quid, quod merito ſuſpecta libido eſt,
Quæ Venerem affectat ſine viribus? Adſpice partis
Nunc damnum alterius: nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, ſitve Seleucus, 211
Et quibus aurata mos eſt fulgere lacerna?
Quid refert, magni ſedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiet atque tubarum
Concentus? clamore opus eſt, ut ſentiat auris, 215
Quem dicat veniſſe puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido jam in corpore ſanguis
Febre calet ſola; circumſilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum ſi nomina quæras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themiſon ægros auctumno occiderit uno, 221
Quot Baſilus ſocios, quot circumſcripſerit Hirrus
Pupillos, quot longa viros exſorbeat uno
Maura die, quot diſcipulos inclinet Hamillus;
Percurram citius, quot villas poſſideat nunc, 225
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, et luſcis invidet: hujus

Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cœnæ diducere rictum 230
Suetus hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina ſervorum, nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cœnavit nocte, nec illos, 235
Quos genuit, quos eduxit. Nam codice ſævo
Heredes vetat eſſe ſuos; bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod ſteterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt 240
Funera natorum, rogus adſpiciendus amatæ
Conjugis et fratris, plenæque ſororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore et nigra veſte ſeneſcant. 245
Rex Pylius, magno ſi quidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit a cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui tot per ſæcula mortem
Diſtulit, atque ſuos jam dextra computat annos, 249
Quique novum toties muſtum bibit. Oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, et nimio de ſtamine, quum videt acris
Antilochi barbam ardentem; quum quærit ab omni,
Quiſquis adeſt ſocius, cur hæc in tempora duret,

Quod facinus dignum tam longo admiſerit ævo? 255
Hæc eadem Peleus, raptum quum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troja Priamus veniſſet ad umbras
Aſſaraci magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter 260
Iliadum lacrumas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſaque Polyxena palla,
Si foret exſtinctus diverſo tempore, quo non
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit 265
Everſa, et flammis Aſiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miſerabile collum
Præbet, ab ingrato jam faſtiditus aratro. 270
Exitus ille utcumque hominis: ſed torva canino
Latravit rictu, quæ poſt hunc vixerat, uxor.
Feſtino ad noſtros, et regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem vox juſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ juſſit ſpatia ultima vitæ. 275
Exſilium, et carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis,
Hinc cauſas habuere. Quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius umquam,
Si circumducto captivorum agmine, et omni 280

Bellorum pompa, animam exhalasset opimam,
Quum de Teutonico vellet descendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas: sed multæ urbes et publica vota
Vicerunt. Igitur Fortuna ipsius et Urbis 285
Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit, ceciditque Cethegus
Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.
Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, quum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem 295
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ! Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinos;
Præterea castum ingenium vultumque modesto 300
Sanguine ferventem tribuat natura benigna
Larga manu: (quid enim puero conferre potest plus
Custode et cura natura potentior omni?)
Non licet esse viris: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes. 305
Tanta in muneribus fiducia! Nullus ephebum

Deformem ſæva caſtravit in arce tyrannus;
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumoſum, atque utero pariter gibboque tumentem.
I nunc, et juvenis ſpecie lætare tui! quem 310
Majora exſpectant diſcrimina? fiet adulter
Publicus, et pœnas metuet, quaſcumque mariti
Exigere irati: nec erit felicior aſtro
Martis, ut in laqueos numquam incidat. Exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori 315
Conceſſit. Necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdam mœchos et mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ: mox quum dederit Servilia numos,
Fiet et illius, quam non amat: exuet omnem 320
Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, ſive eſt hæc Oppia, ſive Catulla?
Deterior totos habet illic femina mores.
Sed caſto quid forma nocet? quid profuit olim
Hippolyto grave propoſitum? quid Bellerophonti? 325
Erubuit nempe hæc, ceu faſtidita, repulſa.
Nec Sthenebœa minus, quam Creſſa, excanduit, et ſe
Concuſſere ambæ. Mulier ſæviſſima tunc eſt,
Quum ſtimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum eſſe putes, cui nubere Cæſaris uxor 330
Deſtinat? Optimus hic et formoſiſſimus idem
Gentis patriciæ rapitur miſer exſtinguendus

Meſſalinæ oculis: dudum ſedet illa parato
Flammeolo, Tyriuſque palam genialis in hortis
Sternitur, et ritu decies centena dabuntur 335
Antiquo: veniet cum ſignatoribus auſpex.
Hæc tu ſecreta et paucis commiſſa putabas?
Non, niſi legitime, vult nubere: quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas:
Si ſcelus admittas, dabitur mora parvula, dum res 340
Nota Urbi et populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domus ſciet ultimus: interea tu
Obſequere imperio, ſi tanti eſt vita dierum
Paucorum. Quidquid melius leviuſque putaris,
Præbenda eſt gladio pulchra hæc et candida cervix.
Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris.
Nam pro jucundis aptiſſima quæque dabunt Dî.
Carior eſt illis homo, quam ſibi. Nos animorum 350
Impulſu, et cæca magnaque cupidine ducti,
Conjugium petimus partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualiſque futura ſit uxor.
Ut tamen et poſcas aliquid, voveaſque ſacellis
Exta, et candiduli divina tomacula porci; 355
Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, mortis terrore carentem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat

Naturæ, qui ferre queat quoſcumque labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, et potiores 360
Herculis ærumnas credat ſævoſque labores
Et Venere et cœnis et pluma Sardanapali.
Monſtro, quod ipſe tibi poſſis dare: ſemita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia: nos te, 365
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

SATIRA XI.

ATticus eximie ſi cœnat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens. Quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
Convictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo. Nam dum valida ac juvenilia membra 5
Sufficiunt galeæ, dumque ardent ſanguine, fertur,
Non cogente quidem, ſed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges et regia verba laniſtæ.
Multos porro vides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet exſpectare macelli, 10
Et quibus in ſolo vivendi cauſa palato eſt.
Egregius cœnat, meliuſque miſerrimus horum,
Et cito caſurus jam perlucente ruina.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Numquam animo pretiis obſtantibus. Interius ſi 15
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt, perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis numis condire guloſum

Fictile: ſic veniunt ad miſcellanea ludî. 20
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria eſt; in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a cenſu famam trahit. Illum ego jure
Deſpiciam, qui ſcit quanto ſublimior Atlas
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem 25
Ignoret, quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus. E cœlo deſcendit Γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum et memori tractandum pectore, ſive
Conjugium quæras, vel ſacri in parte Senatus
Eſſe velis: neque enim loricam poſcit Achillis 30
Therſites, in qua ſe tranſducebat Ulixes.
Ancipitem, ſeu tu magno diſcrimine cauſam
Protegere affectas; te conſule, dic tibi, qui ſis,
Orator vehemens, an Curtius et Matho buccæ.
Noſcenda eſt menſura ſui, ſpectandaque rebus 35
In ſummis minimiſque, etiam quum piſcis emetur;
Ne mullum cupias, quum ſit tibi gobio tantum
In loculis. Quis enim te, deficiente crumena,
Et creſcente gula, manet exitus, ære paterno
Ac rebus merſis in ventrem, feneris atque 40
Argenti gravis et pecorum agrorumque capacem?
Talibus a dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ; ſed morte magis metuenda ſenectus. 45

Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ
Et coram dominis consumitur: inde ubi paulum,
Nescio quid, superest, et pallet feneris auctor,
Qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
Cedere namque foro jam non est deterius, quam 50
Esquilias a ferventi migrare Subura.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem. 55
Experiere hodie, numquid pulcherrima dictu,
Persice, non præstem vita vel moribus et re;
Sed laudem siliquas occultus ganeo; pultes
Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
Nam quum sis conviva mihi promissus, habebis 60
Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hospes, et ipse tamen contingens sanguine cœlum;
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro 65
Hædulus, et toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia præterea tortoque calentia fœno 70
Ova adsunt ipsis cum matribus, et servatæ

Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ:
Signinum Syriumque pyrum, de corbibus îſdem
Æmula Picenis, et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, ſiccatum frigore poſtquam 75
Auctumnum et crudi poſuere pericula ſuci.
Hæc olim noſtri jam luxurioſa Senatus
Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
Ipſe focis brevibus ponebat oluſcula; quæ nunc
Squalidus in magna faſtidit compede foſſor, 80
Qui meminit, calidæ ſapiat quid vulva popinæ.
Sicci terga ſuis, rara pendentia crate,
Moris erat quondam feſtis ſervare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, ſi quam dabat hoſtia, carne. 85
Cognatorum aliquis, titulo ter Conſulis atque
Caſtrorum imperiis et Dictatoris honore
Functus, ad has epulas ſolito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Quum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, et Fabricios, poſtremo ſeveros
Cenſoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas et ſeria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum: 95
Sed nudo latere et parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,

Ad quod lafcivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus atque fupellex.
Tunc rudis et Graias mirari nefcius artes, 100
Urbibus everfis, prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque caffis
Romuleæ fimulacra feræ manfuefcere juffæ
Imperii fato, geminos fub rupe Quirinos, 105
Ac nudam effigiem clypeo venientis et hafta
Pendentifque Dei, perituro oftenderet hofti.
Argenti quod erat, folis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tufco farrata catino.
Omnia tunc, quibus invideas, fi lividulus fis. 110
Templorum quoque majeftas præfentior, et vox
Nocte fere media, mediamque audita per Urbem,
Litore ab Oceani Gallis venientibus, et Dîs
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam præftare folebat 115
Fictilis et nullo violatus Jupiter auro.
Illa domi natas noftraque ex arbore menfas
Tempora viderunt: hos lignum ftabat in ufus,
Annofam fi forte nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas, 120
Nil rhombus, nil dama fapit; putere videntur
Unguenta atque rofæ, latos nifi fuftinet orbes
Grande ebur, et magno fublimis pardus hiatu,

Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, et Mauro obſcurior Indus, 125
Et quos depoſuit Nabatæo belua ſaltu,
Jam nimios capitique graves. Hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo ſuperbum
Convivam caveo, qui me ſibi comparat, et res 130
Deſpicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea. Non tamen his ulla umquam opſonia fiunt
Rancidula, aut ideo pejor gallina ſecatur. 135
Sed nec ſtructor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,
Et Scythicæ volucres, et phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautiſſima ferro 140
Cæditur, et tota ſonat ulmea cœna Subura.
Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Novit avis noſter tirunculus, ac rudis omni
Tempore, et exiguæ furtis imbutus ofellæ.
Plebeios calices et paucis aſſibus emtos 145
Porriget incultus puer atque a frigore tutus:
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quiſquam erit et magno: quum poſces, poſce Latine.
Idem habitus cunctis, tonſi rectique capilli,

Atque hodie tantum propter convivia pexi. 150
Paſtoris duri hic eſt filius, ille bubulci.
Suſpirat longo non viſam tempore matrem,
Et caſulam et notos triſtis deſiderat hædos
Ingenui vultus puer ingenuique pudoris,
Quales eſſe decet, quos ardens purpura veſtit: 155
Nec pugillares defert in balnea raucus
Teſticulos, nec vellendas jam præbuit alas,
Craſſa nec oppoſito pavidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit, diffuſa in montibus illis,
A quibus ipſe venit, quorum ſub vertice luſit: 160
Namque una atque eadem eſt vini patria atque miniſtri.
Forſitan exſpectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, et acres 165
Divitis urticæ. Major tamen iſta voluptas
Alterius ſexus: magis ille extenditur, et mox
Auribus atque oculis concepta urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus. Audiat ille
Teſtarum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans 170
Fornice mancipium quibus abſtinet: ille fruatur
Vocibus obſcœnis omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem:
Namque ibi Fortunæ veniam damus. Alea turpis,
Turpe et adulterium mediocribus. Hæc eadem illi 175

Omnia quum faciant, hilares nitidique vocantur.
Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales verſus qua voce legantur? 180
  Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non feneris ulla
Mentio, nec, prima ſi luce egreſſa reverti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor, 185
Humida ſuſpectis referens multicia rugis,
Vexataſque comas, et vultum auremque calentem.
Protenus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
Pone domum et ſervos, et quidquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos ante omnia pone ſodales. 190
  Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ
Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho
Præda caballorum Prætor ſedet, ac, mihi pace
Immenſæ nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, et fragor aurem 195
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret, mœſtam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Conſulibus. Spectent juvenes, quos clamor et audax
Sponſio, quos cultæ decet adſediſſe puellæ: 200
Spectent hoc nuptæ juxta recubante marito,

Quod pudeat narraſſe aliquem præſentibus ipſis.
Noſtra bibat vernum contracta cuticula ſolem,
Effugiatque togam. Jam nunc in balnea ſalva
Fronte licet vadas, quamquam ſolida hora ſuperſit 205
Ad ſextam. Facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis, quia ſunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior uſus.

SATIRA XII.

NAtali, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Qua feſtus promiſſa Deis animalia ceſpes
Exſpectat. Niveam Reginæ ducimus agnam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem, 5
Tarpeio ſervata Jovi, frontemque coruſcat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus et aræ,
Spargenduſque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſque affectibus eſſet, 10
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, et ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, et a grandi cervix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque paſſi 15
Nuper, et incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus, et fulguris ictum
Evaſi, denſæ cœlum abſcondere tenebræ
Nube una, ſubituſque antennas impulit ignis;
Quum ſe quiſque illo percuſſum crederet, et mox 20

Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, ſi quando poetica ſurgit
Tempeſtas. Genus ecce aliud diſcriminis: audi
Et miſerere iterum, quamquam ſint cetera ſortis 25
Ejuſdem: pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiva teſtantur fana tabella
Plurima. Pictores quis neſcit ab Iſide paſci?
Accidit et noſtro ſimilis fortuna Catullo.
Quum plenus fluctu medius foret alveus, et jam, 30
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens evadere damno 35
Teſticuli: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite, quæ mea ſunt, dicebat, cuncta, Catullus,
Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum 40
Infecit natura pecus, ſed et egregius fons
Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel conjuge Fuſci. 45
Adde et baſcaudas, et mille eſcaria, multum

Cælati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput rebusque salutem?
*Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, 50
*Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima: sed nec
Damna levant. Tunc, adversis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro submitteret, ac se
Explicat augustum, discriminis ultima quando 55
Præsidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc, et ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor aut septem, si sit latissima tæda!
Mox cum reticulis et pane et ventre lagenæ 60
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam jacuit planum mare, tempora postquam
Prospera vectoris, fatumque valentius Euro
Et pelago; postquam Parcæ meliora benigna
Pensa manu ducunt hilares, et staminis albi 65
Lanificæ; modica nec multum fortior aura
Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extentis, et, quod superaverat unum,
Velo prora suo. Jam deficientibus Austris,
Spes vitæ cum sole redit: tum gratus Iulo, 70
Atque novercali sedes prælata Lavino,
Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen

Scrofa dedit, (lætis Phrygibus mirabile ſumen,)
Et numquam viſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles, 75
Tyrrhenamque Pharon porrectaque brachia rurſum,
Quæ pelago occurrunt medio, longeque relinquunt
Italiam. Non ſic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit. Sed trunca puppe magiſter
Interiora petit Baianæ pervia cymbæ 80
Tuti ſtagna ſinus. Gaudent ibi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur, pueri, linguis animiſque faventes,
Sertaque delubris et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos glebamque virentem: 85
Jam ſequar, et ſacro, quod præſtat, rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili ſimulacra nitentia cera.
Hic noſtrum placabo Jovem, Laribuſque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores. 90
Cuncta nitent: longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint hæc, Corvine. Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes. Libet exſpectare, quis ægram 95
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili. Verum hæc nimia eſt impenſa: coturnix
Nulla umquam pro patre cadet. Sentire calorem

SATIRA XII.

Si cœpit locuples Gallita, et Paccius, orbi,
Legitime fixis veſtitur tota tabellis 100
Porticus. Exſiſtunt, qui promittant hecatomben:
Quatenus hic non ſunt, nec venales elephanti,
Nec Latio, aut uſquam noſtro ſub ſidere talis
Belua concipitur; ſed furva gente petita,
Arboribus Rutulis et Turni paſcitur agro, 105
Cæſaris armentum, nulli ſervire paratum
Privato: ſiquidem Tyrio parere ſolebant
Hannibali, et noſtris ducibus, regique Moloſſo,
Horum majores, ac dorſo ferre cohortes,
Partem aliquam belli, et euntem in prœlia turrim. 110
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Hiſtrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante lares Gallitæ, victima ſola
Tantis digna Deis, et captatoribus horum.
Alter enim, ſi concedas mactare, vovebit 115
De grege ſervorum magna aut pulcherrima quæque
Corpora; vel pueris et frontibus ancillarum
Imponet vittas: et, ſi qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus: etſi
Non ſperat tragicæ furtiva piacula cervæ. 120
Laudo meum civem, nec comparo teſtamento
Mille rates: nam ſi Libitinam evaſerit æger,
Delebit tabulas, incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſane mirandum, atque omnia ſoli

Forsan Pacuvio breviter dabit: ille superbus 125
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet; nec amet quemquam, nec ametur ab ullo!

SATIRA XIII.

EXemplo quodcumque malo committitur, ipſi
Diſplicet auctori. Prima eſt hæc ultio, quod ſe
Judice nemo nocens abſolvitur; improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urna.
Quid ſentire putas omnes, Calvine, recenti 5
De ſcelere, et fidei violatæ crimine? Sed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus: nec rara videmus,
Quæ pateris. Caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, et e medio Fortunæ ductus acervo. 10
Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.
Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus, ſacrum tibi quod non reddat amicus 15
Depoſitum. Stupet hæc, qui jam poſt terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio Conſule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis

Victrix Fortunæ Sapientia. Ducimus autem 20
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum, vita didicere magiſtra.
Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, et partos gladio vel pyxide numos? 25
Rari quippe boni: numerus vix eſt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque ſæcula ferri
Temporibus; quorum ſceleri non invenit ipſa
Nomen, et a nullo poſuit Natura metallo. 30
Nos hominum Divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Fæſidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic ſenior bulla digniſſime, neſcis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? neſcis,
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moveat, quum 35
Exigis a quoquam, ne pejeret, et putet ullis
Eſſe aliquod numen templis aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, prius quam
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens: tunc quum virguncula Juno, 40
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla ſuper nubes convivia Cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis uxor
Ad cyathos, et jam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna. 45

Prandebat ſibi quiſque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie, contentaque ſidera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluton. 50
Nec rota, nec Furiæ, nec ſaxum, aut vulturis atri
Pœna: ſed infernis hilares ſine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas et morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, et ſi 55
Barbato cuicumque puer, licet ipſe videret
Plura domi fraga et majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ!
Nunc, ſi depoſitum non infitietur amicus, 60
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides, et Tuſcis digna libellis,
Quæque coronata luſtrari debeat agna.
Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, aut miranti ſub aratro 65
Piſcibus inventis, et fetæ comparo mulæ,
Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber,
Examenve apium longa conſederit uva
Culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, et lactis vortice torrens. 70
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude

Sacrilega? Quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illa
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile et pronum eſt ſuperos contemnere teſtes,
Si mortalis idem nemo ſciat! Adſpice, quanta
Voce neget; quæ ſit ficti conſtantia vultus.
Per Solis radios Tarpeiaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, et Cirrhæi ſpicula vatis,
Per calamos venatricis pharetramque Puellæ, 80
Perque tuum, pater Ægæi, Neptune, tridentem:
Addit et Herculeos arcus haſtamque Minervæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero et pater eſt; Comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto. 85
Sunt, in Fortunæ qui caſibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Natura volvente vices et lucis et anni;
Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.
Eſt alius, metuens ne crimen pœna ſequatur: 90
Hic putat eſſe Deos et pejerat, atque ita ſecum:
Decernat, quodcumque volet, de corpore noſtro
Iſis, et irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, numos.
Et phthiſis, et vomicæ putres, et dimidium crus 95
Sunt tanti? Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, ſi non eget Anticyra, nec

Archigene: quid enim velocis gloria plantæ
Præſtat, et eſuriens Piſææ ramus olivæ?
Ut ſit magna, tamen certe lenta ira Deorum eſt. 100
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? ſed et exorabile Numen
Fortaſſe experiar: ſolet his ignoſcere. Multi
Committunt eadem diverſo crimina fato:
Ille crucem ſceleris pretium tulit, hic diadema. 105
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant: tunc te ſacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.
Nam, quum magna malæ ſupereſt audacia cauſæ,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille, 110
Urbani qualem fugitivus ſcurra Catulli:
Tu miſer exclamas, ut Stentora vincere poſſis,
Vel potius, quantum Gradivus Homericus: Audis,
Jupiter, hæc, nec labra moves, quum mittere vocem
Debueras, vel marmoreus, vel aëneus? aut cur 115
In carbone tuo charta pia thura ſoluta
Ponimus, et ſectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video, nullum diſcrimen habendum eſt
Effigies inter veſtas ſtatuamque Vagellî.

Accipe, quæ contra valeat ſolatia ferre, 120
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica diſtantia; non Epicurum
Suſpicit exigui lætum plantaribus horti.

Curentur dubii medicis majoribus ægri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi. 125
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo; nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma:
Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
Et majore domus gemitu, majore tumultu 130
Planguntur numi, quam funera. Nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem deducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrumis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querela; 135
Si, decies lectis diversa parte tabellis,
Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos litera, gemmaque princeps
Sardonychum, loculis quæ custoditur eburnis:
Ten', O delicias! extra communia censes 140
Ponendum? quî tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis?
Rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina. Confer
Conductum latronem, incendia sulphure cœpta 145
Atque dolo, primos quum janua colligit ignes:
Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ robiginis, et populorum
Dona, vel antiquo positas a rege coronas.

Hæc ibi ſi non ſunt, minor exſtat ſacrilegus, qui 150
Radat inaurati femur Herculis et faciem ipſam
Neptuni; qui bracteolam de Caſtore ducat.
An dubitet, ſolitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices mercatoremque veneni.
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo 155
Clauditur adverſis innoxia ſimia fatis.
Hæc quota pars ſcelerum, quæ cuſtos Gallicus Urbis
Uſque a lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi noſſe volenti
Sufficit una domus. Paucos conſume dies, et 160
Dicere te miſerum, poſtquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroe craſſo majorem infante mamillam?
Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, et madido torquentem cornua cirro? 165
Nempe quod hæc illis natura eſt omnibus una.
Ad ſubitas Thracum volucres nubemque ſonoram
Pygmæus parvis currit bellator in armis:
Mox impar hoſti raptuſque per aëra curvis
Unguibus a ſæva fertur grue. Si videas hoc 170
Gentibus in noſtris, riſu quatiare: ſed illic,
Quamquam eadem aſſidue ſpectentur prœlia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non eſt altior uno.
Nullane perjuri capitis fraudiſque nefandæ
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catena 175

Protenus, et noſtro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio: manet illa tamen jactura, nec umquam
Depoſitum tibi ſoſpes erit. Sed corpore trunco
Invidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis:
At vindicta bonum vita jucundius ipſa. 180
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia cauſis.
Quantulacumque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique ſenex vicinus Hymetto, 185
Qui partem acceptæ ſæva inter vincla cicutæ
Accuſatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim vitia atque errores exuit omnes,
Prima docet rectum Sapientia: quippe minuti
Semper et infirmi eſt animi exiguique voluptas 190
Ultio. Continuo ſic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
Evaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, et ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum? 195
Pœna autem vehemens ac multo ſævior illis,
Quas et Cædicius gravis invenit, et Rhadamanthus,
Nocte dieque ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret 200
Depoſitum retinere, et fraudem jure tueri

SATIRA XIII.

Jurando. Quærebat enim, quæ numinis eſſet
Mens, et an hoc illi facinus ſuaderet Apollo?
Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo veramque probavit, 205
Exſtinctus tota pariter cum prole domoque,
Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, ſi conata peregit? 210
Perpetua anxietas nec menſæ tempore ceſſat,
Faucibus ut morbo ſiccis, interque molares
Difficili creſcente cibo: ſed vina miſellus
Exſpuit: Albani veteris pretioſa ſenectus
Diſplicet. Oſtendas melius, denſiſſima ruga 215
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem ſi forte indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata toro jam membra quieſcunt:
Continuo templum et violati numinis aras,
Et, quod præcipuis mentem ſudoribus urget, 220
Te videt in ſomnis: tua ſacra et major imago
Humana turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi ſunt, qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
Quum tonat: exanimes primo quoque murmure cœli;
Non quaſi fortuitus, nec ventorum rabie, ſed 225
Iratus cadat in terras et judicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura graviore timetur

Proxima tempeſtas, velut hoc dilata ſereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum 230
Infeſto credunt a numine: ſaxa Deorum
Hæc et tela putant. Pecudem ſpondere ſacello
Balantem, et Laribus criſtam promittere galli
Non audent: quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? vel quæ non dignior hoſtia vita? 235
Mobilis et varia eſt ferme natura malorum.
Quum ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia. Quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa et mutari neſcia. Nam quis 240
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Ejectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentum videris uno
Flagitio? Dabit in laqueum veſtigia noſter
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum, 245
Aut maris Ægæi rupem ſcopuloſque frequentes
Exſulibus magnis. Pœna gaudebis amara
Nominis inviſi, tandemque fatebere lætus,
Nec ſurdum nec Tireſiam quemquam eſſe Deorum.

SATIRA XIV.

PLurima ſunt, Fuſcine, et fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam hæſuram figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem juvat alea, ludit et heres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo. 5
Nec melius de ſe cuiquam ſperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et cana monſtrante gula. Quum ſeptimus annus 10
Tranſierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, et a magna non degenerare culina.
Mitem animum et mores modicis erroribus æquos 15
Præcipit, atque animas ſervorum et corpora noſtra
Materia conſtare putat paribuſque elementis;
An ſævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu, et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus? 20

Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid ſuadet juveni lætus ſtridore catenæ,
Quem mire afficiunt inſcripta ergaſtula, carcer
Ruſticus? Exſpectas, ut non ſit adultera Largæ 25
Filia, quæ numquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit contexere curſu,
Ut non ter decies reſpiret? Conſcia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante puſillas
Implet, et ad mœchos dat eiſdem ferre cinædis. 30
Sic natura jubet: velocius et citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Quum ſubeunt animos auctoribus. Unus et alter
Forſitan hæc ſpernant juvenes, quibus arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan: 35
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnandis: hujus enim vel
Una potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis 40
Turpibus ac pravis omnes ſumus; et Catilinam
Quocumque in populo videas, quocumque ſub axe;
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus uſquam.
Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt. Procul hinc, procul inde puellæ 45
Lenonum et cantus pernoctantis paraſiti.

SATIRA XIV.

Maxima debetur puero reverentia. Si quid
Turpe paras, ne tu pueri contemſeris annos;
Sed peccaturo obſtet tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum Cenſoris fecerit ira 50
Quandoque, et ſimilem tibi ſe non corpore tantum
Nec vultu dederit, morum quoque filius, et qui
Omnia deterius tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum et caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis. 55
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Quum facias pejora ſenex, vacuumque cerebro
Jam pridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?
Hoſpite venturo, ceſſabit nemo tuorum.
Verre pavimentum, nitidas oſtende columnas, 60
Arida cum tota deſcendat aranea tela;
Hic leve argentum, vaſa aſpera tergeat alter;
Vox domini furit inſtantis virgamque tenentis.
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici, 65
Ne perfuſa luto ſit porticus: et tamen uno
Semodio ſcobis hæc emundat ſervulus unus.
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Adſpiciat ſine labe domum vitioque carentem?
Gratum eſt, quod patriæ civem populoque dediſti, 70
Si facis, ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.

Plurimum enim intererit, quibus artibus, et quibus
Moribus inftituas. Serpente ciconia pullos [hunc tu
Nutrit, et inventa per devia rura lacerta: 75
Illi eadem fumtis quærunt animalia pinnis.
Vultur, jumento et canibus crucibufque relictis,
Ad fetus properat, partemque cadaveris affert.
Hic eft ergo cibus magni quoque vulturis, et fe
Pafcentis, propria quum jam facit arbore nidos. 80
Sed leporem aut capream famulæ Jovis et generofæ
In faltu venantur aves: hinc præda cubili
Ponitur: inde autem, quum fe matura levarit
Progenies, ftimulante fame, feftinat ad illam,
Quam primum prædam rupto guftaverat ovo. 85
Ædificator erat Cetronius, et modo curvo
Litore Caietæ, fumma nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis longeque petitis
Marmoribus, vincens Fortunæ atque Herculis ædem; 90
Ut fpado vincebat Capitolia noftra Pofides.
Dum fic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
Fregit opes: nec parva tamen menfura relictæ
Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas. 95
Quidam fortiti metuentem fabbata patrem,
Nil præter nubes et cœli numen adorant;
Nec diftare putant humana carne fuillam,

Qua pater abſtinuit; mox et præputia ponunt:
Romanas autem ſoliti contemnere leges, 100
Judaicum ediſcunt et ſervant ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcumque volumine Moſes.
Non monſtrare vias, eadem niſi ſacra colenti:
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.
Sed pater in cauſa, cui ſeptima quæque fuit lux 105
Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.
Sponte tamen juvenes imitantur cetera: ſolam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis et umbra,
Quum ſit triſte habitu, vultuque et veſte ſeverum. 110
Nec dubie, tamquam frugi, laudatur avarus,
Tamquam parcus homo, et rerum tutela ſuarum
Certa magis, quam ſi fortunas ſervet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. Adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat acquirendi 115
Artificem: quippe his creſcunt patrimonia fabris.
Sed creſcunt quocumque modo, majoraque fiunt
Incude aſſidua, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati 120
Pauperis eſſe putat: juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, et eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protenus illos
Imbuit, et cogit minimas ediſcere ſordes.

Mox acquirendi docet insatiabile votum. 125
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet um-
Mucida cærulei panis consumere frusta, [quam
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri; nec non differre in tempora cœnæ 130
Alterius conchem æstivam cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio putrique siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas, 135
Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?
Interea pleno quum turget sacculus ore,
Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crevit;
Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur 140
Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines; majorque videtur,
Et melior vicina seges: mercaris et hanc et
Arbusta, et densa montem qui canet oliva.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo, 145
Nocte boves macri, lassoque famelica collo
Jumenta ad virides hujus mittentur aristas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quam multi talia plorent, 150

Et quot venales injuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? quam fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hæc? inquit. Tunicam mihi malo lupinæ,
Quam ſi me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem. 155
Scilicet et morbis et debilitate carebis,
Et luctum et curam effugies, et tempora vitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur;
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat. 160
Mox etiam fractis ætate ac Punica paſſis
Prœlia, vel Pyrrhum immanem, gladioſque Moloſſos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus. Merces hæc ſanguinis atque laboris
Nullis viſa umquam meritis minor, aut ingratæ 165
Curta fides patriæ. Saturabat glebula talis
Patrem ipſum turbamque caſæ, qua feta jacebat
Uxor, et infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe vel ſulco redeuntibus, altera cœna 170
Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri noſtro non ſufficit horto.
Inde fere ſcelerum cauſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quam ſæva cupido 175
Indomiti cenſus: nam dives qui fieri vult,

Et cito vult fieri. Sed quæ reverentia legum,
Quis metus aut pudor eſt umquam properantis avari?
Vivite contenti caſulis et collibus iſtis,
O pueri, Marſus dicebat et Hernicus olim 180
Veſtinuſque ſenex: panem quæramus aratro,
Qui ſatis eſt menſis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope et auxilio, gratæ poſt munus ariſtæ,
Contingunt homini veteris faſtidia quercus.
Nil vetitum feciſſe volet, quem non pudet alto 185
Per glaciem perone tegi; qui ſubmovet Euros
Pellibus inverſis. Peregrina ignotaque nobis
Ad ſcelus atque nefas, quæcumque eſt, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Poſt finem auctumni media de nocte ſupinum 190
Clamoſus juvenem pater excitat: Accipe ceras,
Scribe, puer, vigila, cauſas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo nareſque piloſas
Annotet, et grandes miretur Lælius alas. 195
Dirue Maurorum attegias, caſtella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat: aut, longos caſtrorum ferre labores
Si piget, et trepidum ſolvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere poſſis 200
Pluris dimidio, nec te faſtidia mercis
Ullius ſubeant ablegandæ Tiberim ultra:

Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta et corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore 205
Versetur, Dîs atque ipso Jove digna, poetæ:
Unde habeas, quærit nemo; sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulæ pueris repentibus assæ:
Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellæ.
Talibus instantem monitis quemcumque parentem 210
Sic possem affari: Dic, O vanissime, quis te
Festinare jubet? meliorem præsto magistro
Discipulum: securus abi: vinceris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum teneris: nondum implevere medullas 215
Maturæ mala nequitiæ. Quum pectere barbam
Cœperit, et longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet perjuria summa
Exigua, et Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, si limina vestra 220
Mortifera cum dote subit. Quibus illa premetur
Per somnum digitis! nam quæ terraque marique
Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. Hæc ego numquam
Mandavi, dices olim, nec talia suasi. 225
Mentis causa malæ tamen est, et origo penes te.
Nam quisquis magni census præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros,

*Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, et totas effundit habenas 230
Curriculo: quem ſi revoces, ſubſiſtere neſcit,
Et te contemto rapitur, metiſque relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Quum dicis juveni, ſtultum, qui donet amico, 235
Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
Et ſpoliare doces, et circumſcribere, et omni
Crimine divitias acquirere; quarum amor in te,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, ſi Græcia vera, Menœceus: 240
In quorum ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, et horrida bella capeſſunt
Continuo, tamquam et tubicen ſurrexerit una.
Ergo ignem, cujus ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem late et rapientem cuncta videbis. 245
Nec tibi parcetur miſero, trepidumque magiſtrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.

Nota mathematicis geneſis tua: ſed grave tardas
Exſpectare colus. Morieris ſtamine nondum
Abrupto. Jam nunc obſtas et vota moraris: 250
Jam torquet juvenem longa et cervina ſenectus.
Ocius Archigenen quære, atque eme, quod Mithridates
Compoſuit, ſi vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare roſas. Medicamen habendum eſt,

Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex. 255
Monſtro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
Si ſpectes, quanto capitis diſcrimine conſtent
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiſcus, et ad vigilem ponendi Caſtora numi, 260
Ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit ſervare ſuas. Ergo omnia Floræ
Et Cereris licet et Cybeles aulæa relinquas:
Tanto majores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum jactata petauro 265
Corpora, quique ſolet rectum deſcendere funem;
Quam tu, Corycia ſemper qui puppe moraris
Atque habitas, Coro ſemper tollendus et Auſtro,
Perditus ac vilis ſacci mercator olentis;
Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ 270
Paſſum, et municipes Jovis advexiſſe lagenas?
Hic tamen ancipiti figens veſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque famemque
Illa reſte cavet: tu propter mille talenta
Et centum villas temerarius. Adſpice portus, 275
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum eſt jam
In pelago: veniet claſſis, quocumque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium Gætulaque tantum
Æquora tranſiliet; ſed longe Calpe relicta,
Audiet Herculeo ſtridentem gurgite ſolem. 280

Grande operæ pretium eſt, ut tenſo folle reverti
Inde domum poſſis, tumidaque ſuperbus aluta,
Oceani monſtra, et juvenes vidiſſe marinos.
Non unus mentes agitat furor. Ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur et igni: 285
Hic bove percuſſo mugire Agamemnona credit
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad ſummum latus, et tabula diſtinguitur unda;
Quum ſit cauſa mali tanti et diſcriminis hujus 290
Conciſum argentum in titulos facieſque minutas.
Occurrunt nubes et fulgura. Solvite funem,
Frumenti dominus clamat piperiſque coemti;
Nil color hic cœli, nil faſcia nigra minatur;
Æſtivum tonat. Infelix hac forſitan ipſa 295
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, et zonam læva morſuque tenebit.
Sed cujus votis modo non ſuffecerat aurum,
Quod Tagus, et Rutila volvit Pactolus arena,
Frigida ſufficient velantes inguina panni, 300
Exiguuſque cibus, merſa rate naufragus aſſem
Dum rogat, et picta ſe tempeſtate tuetur.
Tantis parta malis, cura majore metuque
Servantur. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Diſpoſitis prædives hamis vigilare cohortem 305
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro

Electro, ſigniſque ſuis, Phrygiaque columna,
Atque ebore et lata teſtudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici: ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commiſſa manebit. 310
Senſit Alexander, teſta quum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia; nos te, 315
Nos facimus, Fortuna, Deam. Menſura tamen quæ
Sufficiat cenſus, ſi quis me conſulat, edam:
In quantum ſitis atque fames et frigora poſcunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis ſuffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates. 320
Numquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te claudere: miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus; effice ſummam,
Bis ſeptem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque ſi rugam trahit, extenditque labellum;
Sume duos Equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, ſi panditur ultra:
Nec Crœſi fortuna umquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia, cujus 330
Paruit imperiis, uxorem occidere juſſus.

SATIRA XV.

QUis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet saturam serpentibus ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ, 5
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et cæpe nefas violare, et frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis 10
Numina! Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa. Nefas illic fetum jugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito quum
Tale super cœnam facinus narraret Ulixes
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam 15
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, sæva dignum veraque Charybdi,
Fingentem immanes Læstrygonas atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyaneas, plenos et tempestatibus utres 20

Crediderim, aut tenui percuſſum verbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, et minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat urna: 25
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem, ſed nuper Conſule Junio
Geſta ſuper calidæ referemus mœnia Copti;
Nos vulgi ſcelus, et cunctis graviora cothurnis.
Nam ſcelus a Pyrrha, quamquam omnia ſyrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe, noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
  Inter finitimos vetus atque antiqua ſimultas,
Immortale odium, et numquam ſanabile vulnus
Ardet adhuc Ombos et Tentyra. Summus utrimque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, quum ſolos credat habendos
Eſſe Deos, quos ipſe colit. Sed tempore feſto
Alterius populi rapienda occaſio cunctis
Viſa inimicorum primoribus ac ducibus, ne 40
Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent, poſitis ad templa et compita menſis
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interdum ſol invenit. Horrida ſane
Ægyptus: ſed luxuria, quantum ipſe notavi, 45
Barbara famoſo non cedit turba Canopo.

Adde, quod et facilis victoria de madidis et
Blæsis, atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ: 50
Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ.
Dein clamore pari concurritur, et vice teli
Sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ:
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus 55
Integer. Adspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, et pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent. 60
Et sane quo tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, et jam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditioni
Tela; nec hunc lapidem, quales et Turnus, et Ajax, 65
Vel quo Tydides percussit pondere coxam
Æneæ; sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles et nostro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat atque pusillos. 70
Ergo Deus, quicumque adspexit, ridet et odit.
A deverticulo repetatur fabula. Postquam

Subſidiis aucti, pars altera promere ferrum
Audet, et infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis;
Terga fugæ celeri præſtantibus omnibus, inſtant, 75
Qui vicina colunt umbroſæ Tentyra palmæ.
Labitur hinc quidam, nimia formidine curſum
Præcipitans, capiturque: aſt illum in plurima ſectum
Fruſta et particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corroſis oſſibus edit 80
Victrix turba: nec ardenti decoxit aëno,
Aut verubus: longum uſque adeo tardumque putavit
Exſpectare focos, contenta cadavere crudo.
Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem ſumma cœli raptum de parte Prometheus 85
Donavit terris: elemento gratulor, et te
Exſultare reor. Sed qui mordere cadaver
Suſtinuit, nil umquam hac carne libentius edit.
Nam ſcelere in tanto ne quæras, et dubites, an
Prima voluptatem gula ſenſerit: ultimus autem, 90
Qui ſtetit abſumto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de ſanguine guſtat.
Vaſcones, hæc fama eſt, alimentis talibus olim
Produxere animas: ſed res diverſa, ſed illic
Fortunæ invidia eſt, bellorumque ultima, caſus 95
Extremi, longæ dira obſidionis egeſtas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi: ſicut modo dicta mihi gens

Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hoſtibus ipſis 100
Pallorem ac maciem et tenues miſerantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua. Quiſnam hominum veniam dare, quiſve Deorum
Viribus abnuerit dira atque immania paſſis,
Et quibus illorum poterant ignoſcere manes, 105
Quorum corporibus veſcebantur? Melius nos
Zenonis præcepta monent: nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præſertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias noſtraſque habet orbis Athenas. 110
Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos:
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus; et par
Virtute atque fide, ſed major clade Saguntus
Tale quid excuſat. Mæotide ſævior ara 115
Ægyptus: quippe illa nefandi Taurica ſacri
Inventrix homines (ut jam, quæ carmina tradunt,
Digna fide credas) tantum immolat; ulterius nil
Aut gravius cultro timet hoſtia. Qui modo caſus
Impulit hos? quæ tanta fames, infeſtaque vallo 120
Arma coegerunt, tam deteſtabile monſtrum
Audere? Anne aliam, terra Memphitide ſicca,
Invidiam facerent nolenti ſurgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones umquam,

Sauromatæve truces, aut immanes Agathyrſi, 125
Hæc ſævit rabie imbelle et inutile vulgus,
Parvula fictilibus ſolitum dare vela phaſelis,
Et brevibus pictæ remis incumbere teſtæ.
Nec pœnam ſceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares ſunt 130
Et ſimiles ira atque fames. Molliſſima corda
Humano generi dare ſe Natura fatetur,
Quæ lacrumas dedit: hæc noſtri pars optima ſenſus.
Plorare ergo jubet cauſam dicentis amici
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem 135
Circumſcriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, quum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi. Quis enim bonus et face dignus
Arcana, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Ulla aliena ſibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum; atque ideo venerabile ſoli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendiſque artibus apti, 145
Senſum a cœleſti demiſſum traximus arce,
Cujus egent prona et terram ſpectantia. Mundi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Affectus petere auxilium et præſtare juberet, 150

Disperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, et proavis habitatas linquere ſilvas;
Ædificare domos, Laribus conjungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limine ſomnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis 155
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere civem,
Communi dare ſigna tuba, defendier iſdem
Turribus, atque una portarum clave teneri.
Sed jam ſerpentum major concordia. Parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando leoni 160
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam
Exſpiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſævis inter ſe convenit urſis.
Aſt homini ferrum letale incude nefanda 165
Produxiſſe parum eſt; quum raſtra et ſarcula tantum
Aſſueti coquere, et marris ac vomere laſſi
Neſcierint primi gladios extundere fabri.
Adſpicimus populos, quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem; ſed pectora, brachia, vultum 170
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras; cunctis animalibus abſtinuit qui
Tamquam homine, et ventri indulſit non omne legu-
men?

SATIRA XVI.

QUis numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? Nam ſi ſubeuntur proſpera caſtra,
Me pavidum excipiat tironem porta ſecundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti, 5
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat; immo, etſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat, excuſſos Prætori oſtendere dentes, 10
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus judex datur hæc punire volenti,
Calceus et grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, et more Camilli 15
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a ſignis. Juſtiſſima Centurionum
Cognitio eſt igitur de milite: nec mihi deerit
Ultio, ſi juſtæ defertur cauſa querelæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſque manipli 20

Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
Vindicta et gravior, quam injuria. Dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagellî,
Quum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
Millia clavorum. Quis tam procul absit ab Urbe? 25
Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? Lacrumæ siccentur protenus, et se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, judex quum dixerit: audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi? 30
Et credam dignum barba, dignumque capillis
Majorum. Citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati contraque pudorem.

Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumtos pergit non reddere numos, 40
Vana supervacui dicens chirographa ligni:
Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties subsellia tantum
Sternuntur; jam facundo ponente lacernas 45
Cædicio, et Fusco jam micturiente, parati

SATIRA XVI.

Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Aſt illis, quos arma tegunt, et balteus ambit,
Quod placitum eſt ipſis, præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis. 50
 Solis præterea teſtandi militibus jus
Vivo patre datur: nam, quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorumque æra merentem, 55
Quamvis jam tremulus, captat pater. Hunc labor æquus
Provehit, et pulchro reddit ſua dona labori.
Ipſius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem,
Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes. 60

A. PERSII FLACCI

SATIRÆ.

PROLOGUS.

NEc fonte labra prolui caballino,
Neque in bicipiti somniasse Parnaso
Memini, ut repente sic poeta prodirem.
Heliconidasque pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt 5
Hederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
Quis expedivit psittaco suum χαῖρε,
Picasque docuit verba nostra conari?
Magister artis ingenîque largitor 10
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Corvos poetas et poetrias picas
Cantare credas Pegaseïum nectar.

AULI PERSII FLACCI SATIRÆ.

SATIRA PRIMA.

"O Curas hominum! O quantum eſt in rebus inane!
Quis leget hæc?" Min' tu iſtud ais? "Nemo hercule." Nemo?
"Vel duo, vel nemo: turpe et miſerabile." Quare?
Ne mihi Pulydamas et Troiades Labeonem
Prætulerint? nugæ. Non, ſi quid turbida Roma 5
Elevet, accedas, examenve improbum in illa
Caſtiges trutina: nec te quæſiveris extra.
Nam Romæ quis non? ah, ſi fas dicere! ſed fas
Tunc, quum ad canitiem et noſtrum iſtud vivere triſte
Adſpexi, et nucibus facimus quæcumque relictis, 10
Quum ſapimus patruos: tunc, tunc: ignoſcite. "Nolo."
Quid faciam? ſed ſum petulanti ſplene cachinno.
Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo, pexuſque togaque recenti, 15

Et natalitia tandem cum ſardonyche, albus
Sede leges celſa, liquido quum plaſmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello.
Heic neque more probo videas neque voce ſerena
Ingentes trepidare Titos, quum carmina lumbum 20
Intrant, et tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.
Tun', vetule, auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus et dicas cute perditus, ohe?
"Quo didiciſſe, niſi hoc fermentum et quæ ſemel intus
Innata eſt, rupto jecore exierit caprificus?" 25
En pallor ſeniumque! O mores! uſque adeone
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
"At pulchrum eſt digito monſtrari, et dicier, Hic eſt!
Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas?" Ecce inter pocula quærunt 30
Romulidæ ſaturi, quid dia poemata narrent.
Heic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypſipylas, vatum et plorabile ſi quid,
Eliquat, et tenero ſupplantat verba palato. 35
Aſſenſere viri. Nunc non cinis ille poetæ
Felix? non levior cippus nunc imprimit oſſa?
Laudant convivæ: nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo fortunataque favilla
Naſcentur violæ? Rides, ait, et nimis uncis 40
Naribus indulges. An erit, qui velle recuſet

Os populi meruiſſe? et cedro digna locutus,
Linquere nec ſcombros metuentia carmina nec thus?
Quiſquis es, O modo quem ex adverſo dicere feci,
Non ego, quum ſcribo, ſi forte quid aptius exit, 45
Quando hæc rara avis eſt, ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra eſt:
Sed recti finemque extremumque eſſe recuſo
Euge tuum et belle. Nam belle hoc excute totum:
Quid non intus habet? non hic eſt Ilias Acci 50
Ebria veratro? non ſi qua elegidia crudi
Dictarunt proceres? non quidquid denique lectis
Scribitur in citreis? Calidum ſcis ponere ſumen:
Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
Et, Verum, inquis, amo: verum mihi dicite de me. 55
Qui pote? vis dicam? nugaris, quum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede exſtet.
O Jane, a tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis altas,
Nec linguæ, quantum ſitiat canis Appula, tantum! 60
Vos O patricius ſanguis, quos vivere fas eſt
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.
Quis populi ſermo eſt? quis enim? niſi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per leve ſeveros
Effundat junctura ungues. Scit tendere verſum 65
Non ſecus, ac ſi oculo rubricam dirigat uno.
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum

Dicere, res grandes noſtro dat Muſa poetæ.
  Ecce modo heroas ſenſus afferre videmus
Nugari ſolitos Græce, nec ponere lucum 70
Artifices, nec rus ſaturum laudare, ubi corbes,
Et focus, et porci, et fumoſa Palilia fœno:
Unde Remus, ſulcoque terens dentalia Quinti,
Quum trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge poeta. 75
  Eſt nunc, Briſeis quem venoſus liber Acci,
Sunt, quos Pacuviuſque et verrucoſa moretur
Antiopa, *ærumnis cor luctificabile fulta.*
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Quum videas, quæriſne, unde hæc ſartago loquendi 80
Venerit in linguas? unde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exſultat tibi per ſubſellia levis?
Nilne pudet, capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, DECENTER?
  Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina raſis 85
Librat in antithetis. Doctas poſuiſſe figuras [ceves?
Laudatur. Bellum hoc. Hoc bellum? an, Romule,
Men' moveat? quippe et, cantet ſi naufragus, aſſem
Protulerim? cantas, quum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes. Verum, nec nocte paratum 90
Plorabit, qui me volet incurvaſſe querela.
  Sed numeris decor eſt et junctura addita crudis.
Claudere ſic verſum didicit, *Berecynthius Attin.*

Et, *qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.*
Sic, *coſtam longo ſubduximus Apennino.* 95
Arma virum, nonne hoc ſpumoſum et cortice pingui?
Ut ramale vetus prægrandi ſubere coctum.
Quidnam igitur tenerum, et laxa cervice legendum?
Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis:
Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo 100
Baſſaris, et lyncem Mænas flexura corymbis
Euion ingeminat: reparabilis adſonat Echo.
Hæc fierent, ſi teſticuli vena ulla paterni
Viveret in nobis? ſumma delumbe ſaliva
Hoc natat in labris, et in udo eſt *Mænas* et *Attin.* 105
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit ungues.
"Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide ſis, ne majorum tibi forte
Limina frigeſcant: ſonat hic de nare canina
Litera." Per me equidem ſint omnia protinus alba,
Nil moror. Euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc juvat? Heic, inquis, veto quiſquam faxit oletum.
Pinge duos angues: pueri, ſacer eſt locus: extra
Meiite: diſcedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te Lupe, te Muci, et genuinum fregit in illis. 115
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, et admiſſus circum præcordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo. [quam."
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum ſcrobe? "Nuſ-

Heic tamen infodiam. Vidi, vidi ipſe, libelle, 120
Auriculas aſini Mida rex habet. Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicumque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem grægrandi cum ſene palles,
Adſpice et hæc, ſi forte aliquid decoctius audis. 125
Inde vaporata lector mihi ferveat aure:
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit
Sordidus, et luſco qui poſcit dicere, luſce,
Seſe aliquem credens, Italo quod honore ſupinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas: 130
Nec qui abaco numeros et ſecto in pulvere metas
Scit riſiſſe vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.
His mane edictum, poſt prandia Callirhoen do.

SATIRA II.

AD PLOTIUM MACRINUM DE BONA MENTE.

HUNC, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio. Non tu prece poſcis
Quæ niſi ſeductis nequeas committere divis. [emaci,
At bona pars procerum tacita libavit acerra. 5
Haud cuivis promptum eſt, murmurque humileſque
ſuſurros
Tollere de templis, et aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, et ut audiat hoſpes:
Illa ſibi introrſum et ſub lingua immurmurat: O ſi
Ebullit patruus, præclarum funus? et, O ſi 10
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria, dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! namque eſt ſcabioſus, et acri
Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor!
Hæc ſancte ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis 15
Mane caput bis terque, et noctem flumine purgas.

Heus age, reſponde: (minimum eſt, quod ſcire laboro:)
De Jove quid ſentis? eſtne ut præponere cures
Hunc—"cuinam?" cuinam? vis Staio? an ſcilicet hæres,
Quis potior judex, puerifve quis aptior orbis? 20
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio: proh Jupiter! O bone, clamet,
Jupiter! at ſeſe non clamet Jupiter ipſe?
Ignoviſſe putas, quia, quum tonat, ocius ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quam tuque domuſque? 25
An quia non fibris ovium Ergennaque jubente
Triſte jaces lucis evitandumque bidental,
Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? aut quidnam eſt, qua tu mercede deorum
Emeris auriculas? pulmone et lactibus unctis? 30
Ecce avia, aut metuens divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito et luſtralibus ante ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, et ſpem macram ſupplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Craſſi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex et regina! puellæ
Hunc rapiant! quidquid calcaverit hic, roſa fiat!
Aſt ego nutrici non mando vota: negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit. 40
Poſcis opem nervis corpuſque fidele ſenectæ.
Eſto, age: ſed grandes patinæ tucetaque craſſa

Annuere his Superos vetuere, Jovemque morantur.
Rem ſtruere exoptas cæſo bove, Mercuriumque
Arceſſis fibra: Da fortunare penates! 45
Da pecus, et gregibus fetum! quo, peſſime, pacto,
Tot tibi quum in flammis junicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis et opimo vincere ferto
Intendit: jam creſcit ager, jam creſcit ovile,
Jam dabitur, jam jam: donec deceptus et exſpes 50
Nequidquam fundo ſuſpirat numus in imo.
Si tibi crateras argenti incuſaque pingui
Auro dona feram, ſudes, et pectore lævo
Excutiat guttas lætari prætrepidum cor.
Hinc illud ſubiit, auro ſacras quod ovato 55
Perducis facies: nam fratres inter aenos,
Somnia pituita qui purgatiſſima mittunt,
Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba.
Aurum vaſa Numæ Saturniaque impulit æra,
Veſtaleſque urnas et Tuſcum fictile mutat. 60
O curvæ in terras animæ, et cœleſtium inanes!
Quid juvat hoc, templis noſtros immittere mores,
Et bona Dis ex hac ſcelerata ducere pulpa?
Hæc ſibi corrupto caſiam diſſolvit olivo:
Et Calabrum coxit vitiato murice vellus. 65
Hæc baccam conchæ raſiſſe, et ſtringere venas
Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.
Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur. At vos

Dicite, pontifices, in ſacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine puppæ. 70
Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago,
Compoſitum jus faſque animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, et incoctum generoſo pectus honeſto.
Hæc cedo ut admoveam templis, et farre litabo. 75

SATIRA III.

NEmpe hoc aſſidue? jam clarum mane feneſtras
Intrat, et anguſtas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod deſpumare Faler-
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra. [num
En quid agis? ſiccas inſana canicula meſſes 5
Jam dudum coquit, et patula pecus omne ſub ulmo eſt:
Unus ait comitum. "Verumne? itane? ocius adſit
Huc aliquis! nemon'?" Turgeſcit vitrea bilis,
Finditur: Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber et bicolor poſitis membrana capillis, 10
Inque manus chartæ nodoſaque venit arundo.
Tunc queritur, craſſus calamo quod pendeat humor;
Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha;
Dilutas queritur geminet quod fiſtula guttas.
O miſer inque dies ultra miſer! huccine rerum 15
Venimus? at cur non potius, teneroque palumbo
Et ſimilis regum pueris, pappare minutum
Poſcis, et iratus mammæ lallare recuſas?
"An tali ſtudeam calamo?" Cui verba? quid iſtas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens. 20

Contemnere, ſonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet viridi non coɫta fidelia limo.
Udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et acri
Fingendus ſine fine rota. Sed rure paterno
Eſt tibi far modicum, purum et ſine labe ſalinum, 25
(Quid metuas?) cultrixque foci ſecura patella.
Hoc ſatis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tuſco ramum, milleſime, ducis?
Cenſoremne tuum vel quod, trabeate, ſalutas?
Ad populum phaleras. Ego te intus et in cute novi. 30
Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ?
Sed ſtupet hic vitio, et fibris increvit opimum
Pingue: caret culpa: neſcit, quid perdat: et alto
Demerſus, ſumma non rurſus bullit in unda.
  Magne pater divum, ſævos punire tyrannos 35
Haud alia ratione velis, quum dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta veneno,
Virtutem videant, intabeſcantque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci,
Aut magis auratis pendens laquearibus enſis 40
Purpureas ſubter cervices terruit, *imus*
Imus præcipites, quam ſi ſibi dicat, et intus
Palleat infelix, quod proxima neſciat uxor?
  Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia ſi nollem morituri verba Catonis 45
Dicere, non ſano multum laudanda magiſtro,

Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto: damnosa canicula quantum
Raderet: angustæ collo non fallier orcæ: 50
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
  Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus, insomnis quibus et detonsa juventus
Invigilat, siliquis et grandi pasta polenta. 55
Et tibi quæ Samios diduxit litera ramos,
Surgentem dextro monstravit limite callem.
Stertis adhuc? laxumque caput compage soluta
Oscitat hesternum, dissutis undique malis?
Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum? 60
An passim sequeris corvos testaque lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
  Helleborum frustra, quum jam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas: venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes? 65
Discite, io, miseri, et causas cognoscite rerum!
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur? ordo
Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, et unde?
Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
Utile numus habet? patriæ carisque propinquis 70
Quantum elargiri deceat? quem te deus esse
Jussit, et humana qua parte locatus es in re?

Disce: nec invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
Et piper, et pernæ, Marsi monimenta clientis, 75
Mænaque quod prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircosa centurionum
Dicat, Quod satis est, sapio mihi: non ego curo
Esse, quod Arcesilas ærumnosique Solones,
Obstipo capite, et figentes lumine terram, 80
Murmura quum secum et rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?
His populus ridet: multumque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et ægris
Faucibus exsuperat gravis halitus: inspice sodes,
Qui dicit medico, jussus requiescere, postquam 90
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De majore domo modice sitiente lagena
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
Heus, bone, tu palles. "Nihil est." Videas tamen istud,
Quidquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis. 95
"At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Jam pridem hunc sepeli: tu restas." Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,

Gutture ſulfureas lente exhalante mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque triental 100
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſiſque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum 105
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
"Tange miſer venas, et pone in pectore dextram:
Nil calet hic: ſummoſque pedes attinge manuſque:
Non frigent." Viſa eſt ſi forte pecunia, ſive
Candida vicini ſubriſit molle puella, 110
Cor tibi rite ſalit? Poſitum eſt algente camino
Durum olus, et populi cribro decuſſa farina:
Tentemus fauces. Tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, quum excuſſit membris tremor albus ariſtas: 115
Nunc face ſuppoſita ferveſcit ſanguis, et ira
Scintillant oculi: diciſque faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis non ſanus juret Oreſtes.

SATIRA IV.

[trum
REm populi tractas? (barbatum hæc crede magiſ-
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicutæ:)
Quo fretus? dic hoc magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium et rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda tacendaque calles. 5
Ergo ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Majeſtate manus. Quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puta, non juſtum eſt: illud male: rectius illud.
Scis etenim juſtum gemina ſuſpendere lance 10
Ancipitis libræ: rectum diſcernis, ubi inter
Curva ſubit, vel quum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
Quin tu igitur ſumma nequidquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam jactare popello 15
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas.
Quæ tibi ſumma boni eſt? uncta vixiſſe patella
Semper, et aſſiduo curata cuticula ſole.
Exſpecta: haud aliud reſpondeat hæc anus. I nunc;
Dinomaches ego ſum, ſuffla: *ſum candidus*. Eſto: 20

SATIRA IV.

Dum ne deterius ſapiat pannucea Baucis,
Quum bene diſcincto cantaverit ocima vernæ.
Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo!
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.
Quæſieris, Noſtin' Vectidi prædia? "cujus?" 25
Dives arat Curibus quantum non milvus oberret.
"Hunc ais? hunc dis iratis genioque ſiniſtro?
Qui quandoque jugum pertuſa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, *Hoc bene ſit!* tunicatum cum ſale mordens 30
Cæpe: et farrata pueris plaudentibus olla,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet aceti."
At ſi unctus ceſſes, et figas in cute ſolem,
Eſt prope te ignotus, cubito qui tangat, et acre
Deſpuat in mores: penemque arcanaque lumbi 35
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu quum maxillis balanatum gauſape pectas,
Inguinibus quare detonſus gurgulio exſtat?
Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixaſque nates labefactent forcipe adunca, 40
Non tamen iſta filix ullo manſueſcit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.
Vivitur hoc pacto: ſic novimus. Ilia ſubter
Cæcum vulnus habes: ſed lato balteus auro
Prætegit: ut mavis, da verba, et decipe nervos, 45
Si potes. "Egregium quum me vicinia dicat,

Non credam?" Viso si palles, improbe, numo;
Si facis, in penem quidquid tibi venit amarum;
Si puteal multa cautus vibice flagellas:
Nequidquam populo bibulas donaveris aures. 50
Respue, quod non es: tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, et noris, quam sit tibi curta supellex.

SATIRA V.

AD MAGISTRUM SUUM ANNÆUM CORNUTUM.

VAtibus hic mos eſt, centum ſibi poſcere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum,
Fabula ſeu mæſto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorſum hæc? aut quantas robuſti carminis offas 5
Ingeris, ut par ſit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut ſi quibus olla Thyeſtæ
Fervebit, ſæpe inſulſo cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum maſſa camino, 10
Folle premis ventos; nec clauſo murmure raucus
Neſcio quid tecum grave cornicaris inepte;
Nec ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ ſequeris, junctura callidus acri,
Ore teres modico, pallentes radere mores 15
Doctus et ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quæ dicas, menſamque relinque Mycenis

Cum capite et pedibus, plebeiaque prandia noris.
  Non equidem hoc ſtudeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat, dare pondus idonea fumo. 20
Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camena,
Excutienda damus præcordia: quantaque noſtræ
Pars tua ſit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Oſtendiſſe juvat: pulſa, dignoſcere cautus,
Quid ſolidum crepet, et pictæ tectoria linguæ. 25
His ego centenas auſim depoſcere voces,
Ut, quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura, totumque hoc verba reſignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
  Quum primum pavido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis laribus donata pependit;
Quum blandi comites, totaque impune Suburra
Permiſit ſparſiſſe oculos jam candidus umbo;
Quumque iter ambiguum eſt, et vitæ neſcius error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes: 35
Me tibi ſuppoſui. Teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu: tunc fallere ſollers
Appoſita intortos oſtendit regula mores,
Et premitur ratione animus vincique laborat,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum. 40
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Unum opus et requiem pariter diſponimus ambo,

Atque verecunda laxamus ſeria menſa.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo 45
Conſentire dies, et ab uno ſidere duci.
Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora Libra
Parca tenax veri, ſeu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duorum,
Saturnumque gravem noſtro Jove frangimus una. 50
Neſcio quod certe eſt, quod me tibi temperat, aſtrum.
Mille hominum ſpecies, et rerum diſcolor uſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper et pallentis grana cumini: 55
Hic ſatur irriguo mavult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem eſt putris. Sed quum lapidoſa cheragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi;
Tunc craſſos tranſiſſe dies, lucemque paluſtrem, 60
Et ſibi jam ſeri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.
Cultor enim juvenum purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc juveneſque ſeneſque
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis. 65
"Cras hoc fiet." Idem cras fiet. "Quid, quaſi magnum?
Nempe diem donas." Sed quum lux altera venit,
Jam cras heſternum conſumpſimus. Ecce aliud cras
Egerit hos annos, et ſemper paullum erit ultra.

Nam quamvis prope te, quamvis temone ſub uno 70
Vertentem ſeſe, fruſtra ſectabere canthum,
Quum rota poſterior curras et in axe ſecundo.
Libertate opus eſt, non hac, quam ut quiſque Velina
Publius emeruit, ſcabioſum teſſerula far
Poſſidet. Heu ſteriles veri, quibus una Quiritem 75
Vertigo facit! hic Dama eſt non treſſis agaſo,
Vappa et lippus, et in tenui farragine mendax:
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ! Marco ſpondente recuſas
Credere tu numos? Marco ſub judice palles? 80
Marcus dixit: ita eſt. Aſſigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas: hoc nobis pilea donant.
" An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet ut voluit? licet ut volo vivere: non ſim
Liberior Bruto?" Mendoſe colligis, inquit 85
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: *licet* illud et *ut volo* tolle.
" Vindicta poſtquam meus a prætore receſſi,
Cur mihi non liceat, juſſit quodcumque voluntas,
Excepto, ſi quid Maſuri rubrica vetavit?" 90
Diſce! ſed ira cadat naſo rugoſaque ſanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non prætoris erat, ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque uſum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaveris alto. 95

Stat contra ratio, et ſecretam gannit in aurem:
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inſcitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compeſcere puncto 100
Neſcius examen? vetat hoc natura medendi.
Navem ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periſſe
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? et veri ſpeciem dignoſcere calles, 105
Ne qua ſubærato mendoſum tinniat auro?
Quæque ſequenda forent, et quæ vitanda viciſſim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti?
Es modicus voti? preſſo lare? dulcis amicis?
Jam nunc adſtringas, jam nunc granaria laxes? 110
Inque luto fixum poſſis tranſcendere numum,
Nec glutto ſorbere ſalivam Mercurialem?
   Hæc mea ſunt, teneo, quum vere dixeris, eſto
Liberque ac ſapiens, prætoribus ac Jove dextro.
Sin tu, quum fueris noſtræ paullo ante farinæ, 115
Pelliculam veterem retines, et fronte politus
Aſtutam vapido ſervas ſub pectore vulpem:
Quæ dederam ſupra, repeto, funemque reduco.
Nil tibi conceſſit ratio: digitum exſere, peccas.
Et quid tam parvum eſt? ſed nullo thure litabis, 120
Hæreat in ſtultis brevis ut ſemuncia recti.

Hæc miſcere nefas: nec, quum ſis cætera foſſor,
Tres tantum ad numeros ſatyri moveare Bathylli.
"Liber ego." Unde datum hoc ſumis, tot ſubdite rebus?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat? 125
I puer, et ſtrigiles Criſpini ad balnea defer:
Si increpuit, ceſſas nugator? ſervitium acre
Te nihil impellit: nec quidquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet. Sed ſi intus et in jecore ægro
Naſcantur domini: qui tu impunitior exis, 130
Atque hic, quem ad ſtrigiles ſcutica et metus egit herilis?
Mane piger ſtertis: Surge, inquit avaritia: eia
Surge. Negas: inſtat, Surge, inquit. "Non queo." Surge.
"Et quid agam?" Rogitas? ſaperdas advehe Ponto,
Caſtoreum, ſtuppas, ebenum, thus, lubrica Coa. 135
Tolle recens primus piper e ſitiente camelo.
Verte aliquid, jura. "Sed Jupiter audiet." Eheu
Baro, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem ſuccinctus et œnophorum aptas:
Ocius ad navem. Nihil obſtat, quin trabe vaſta
Ægæum rapias, niſi ſollers luxuria ante
Seductum moneat: Quo deinde inſane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non exſtinxerit urna cicutæ? 145
Tun' mare tranſſilias? tibi torta cannabe fulto,
Cœna ſit in tranſtro? Veientanumque rubellum

Exhalet vapida læſum pice fiſſilis obba?
Quid petis? ut numi, quos hic quincunce modeſto
Nutrieras, pergant avidos ſudare deunces? 150
Indulge genio, carpamus dulcia: noſtrum eſt,
Quod vivis: cinis et manes et fabula fies.
Vive memor leti. Fugit hora: hoc, quod loquor, inde eſt.
En quid agis? duplici in diverſum ſcinderis hamo:
Hunccine, an hunc ſequeris? ſubeas alternus oportet
Ancipiti obſequio dominos; alternus oberres.
Nec tu, quum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.
Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,
Quum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ. 160
Dave, cito, hoc credas jubeo, finire dolores
Præteritos meditor. (Crudum Chæreſtratus unguem
Abrodens ait hæc.) An ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? an rem patriam rumore ſiniſtro
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis udas
Ebrius ante fores exſtincta cum face canto?
" Euge, puer, ſapias: dis depellentibus agnam
Percute." Sed cenſen' plorabit, Dave, relicta?
" Nugaris: ſolea puer objurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere caſſes. 170
Nunc ferus et violens: at, ſi vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, quum accerſor, et ultro
Supplicat, accedam? ſi totus et integer illinc

Exieras, ne nunc." Hic, hic, quem quærimus, hic eſt:
Non in feſtuca, lictor quam jactat ineptus. 175
Jus habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? vigila, et cicer ingere large
Rixanti populo, noſtra ut Floralia poſſint
Aprici meminiſſe ſenes. Quid pulchrius?—At quum
Herodis venere dies, unctaque feneſtra 180
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moves tacitus, recutitaque ſabbata palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto: 185
Hinc grandes Galli, et cum ſiſtro luſca ſacerdos,
Incuſſere deos inflantes corpora, ſi non
Prædictum ter mane caput guſtaveris alli.
Dixeris hæc inter varicoſos centuriones:
Continuo craſſum ridet Vulfenius ingens, 190
Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

SATIRA VI.

AD CÆSIUM BASSUM.

ADmovit jam bruma foco te, Baſſe, Sabino?
Jamne lyra et tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem ſtrepitum fidis intendiſſe Latinæ:
Mox juvenes agitare jocos et pollice honeſto 5
Egregius luſiſſe ſenes. Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, qua latus ingens
Dant ſcopuli, et multa litus ſe valle receptat.
Lunai portum eſt operæ cognoſcere, cives.
Cor jubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe 10
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.
Heic ego ſecurus vulgi, et quid præparet Auſter
Infelix pecori, ſecurus et, angulus ille
Vicini noſtro quia pinguior. Etſi adeo omnes
Diteſcant orti pejoribus, uſque recuſem 15
Curvus ob id minui ſenio, aut cœnare ſine uncto,
Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagena.
Diſcrepet his alius. Geminos horoſcope varo

Producis genio. Solis natalibus eſt qui
Tingat olus ſiccum muria vafer in calice empta, 20
Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar,
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſollers turdarum noſſe ſalivam.
Meſſe tenus propria vive, et granaria, fas eſt, 25
Emole: quid metuas? occa, et ſeges altera in herba eſt.
Aſt vocat officium: trabe rupta Bruttia ſaxa
Prendit amicus inops, remque omnem ſurdaque vota
Condidit Ionio: jacet ipſe in litore, et una
Ingentes de puppe dei, jamque obvia mergis 30
Coſta ratis laceræ. Nunc et de ceſpite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. " Sed cœnam funeris heres
Negliget iratus, quod rem curtaveris: urnæ
Oſſa inodora dabit, ſeu ſpirent cinnama ſurdum, 35
Seu ceraſo peccent caſiæ, neſcire paratus.
Tune bona incolumis minuas?" Et Beſtius urget
Doctores Graios: " Ita fit, poſtquam ſapere urbi
Cum pipere et palmis venit veſtrum hoc maris expers:
Fœniſecæ craſſo vitiarunt unguine pultes." 40
Hæc cinere ulterior metuas? at tu, meus heres
Quiſquis eris, paullum a turba ſeductior audi.
O bone, num ignoras? miſſa eſt a Cæſare laurus
Inſignem ob cladem Germanæ pubis, et aris

Frigidus excutitur cinis: ac jam poſtibus arma, 45
Jam chlamydes regum, jam lutea gauſapa captis,
Eſſedaque, ingenteſque locat Cæſonia Rhenos.
Dis igitur genioque ducis centum paria, ob res
Egregie geſtas, induco. Quis vetat? aude.
Væ, niſi connives! oleum artocreaſque popello 50
Largior: an prohibes? dic clare. Non adeo, inquis.
Exoſſatus ager juxta eſt. Age, ſi mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, ſterilis matertera vixit,
Deque avia nihilum ſupereſt: accedo Bovillas 55
Clivumque ad Virbi: præſto eſt mihi Manius heres.
"Progenies terræ!" Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen. Adde etiam
Unum etiam: terræ eſt jam filius. Et mihi ritu [unum,
Manius hic generis prope major avunculus exit. 60
Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?
Sum tibi Mercurius: venio deus huc ego, ut ille
Pingitur: an renuis? vin' tu gaudere relictis?
"Deeſt aliquid ſummæ." Minui mihi: ſed tibi totum eſt,
Quidquid id eſt. Ubi ſit, fuge quærere, quod mihi quon-
Legarat Tadius. Nec dicta repone paterna: [dam
Feneris accedat merces: hinc exime ſumptus.
"Quid reliquum eſt?" Reliquum? nunc nunc impenſius
Unge puer caules. Mihi feſta luce coquatur [unge,
Urtica, et fiſſa fumoſum ſinciput aure? 70

PERSII SATIRA VI.

Ut tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis,
Quum moroſa vago ſingultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vulvæ? mihi trama figuræ
Sit reliqua: aſt illi tremat omento popa venter?
    Vende animam lucro: mercare, atque excute ſollers
Omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter
Cappadocas rigida pingues plauſiſſe cataſta.
Rem duplica. Feci: jam triplex, jam mihi quarto,
Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi ſiſtam.
Inventus, Chryſippe, tui finitor acervi.   80

F·I·N·I·S

Excudebat Carolus Whittingham
1845

D ✓